Den uforbederlige bibliotekar

Niels Jensen

Skanning / foto af tekst.

https://uforbederlig.dk

Udarbejdet af Niels Jensen

NY FOLKEKALENDER FOR NORDSLESVIG

FOR

1876.

Flensborg,
Tønder og Haderslev.

Forlagt af
Drohse, Henrikssen, Vennervald.
Det nordslesv. Forlagsbureau.

Trykt hos
C. L. Thillerup, Flensborg.

Ny ALMANAK

for

Nordslesvig

for

1876,

som er et Skudaar.

Flensborg,
Tønder og Haderslev.

Forlagt af
Drøhse, Henriksen, Vennervald.
„Det nordslesvigske Forlagsbureau".

Trykt hos C. K. Thillerup i Flensborg.

Bemærkninger
vedkommende Kalenderen.

Dagen begynder Klokken 12 om Natten; alle Tiderne fra Midnat til Middag regnes til Morgen, og alle Tiderne fra Middag til Midnat til Aften.

Tabel, som viser Klokkeslettet efter Middeltid, naar Solskiven viser 12.

Jan. 1.	12 4'	Marts 27.	12 5'	Aug. 8.	12 5'	Okt. 23.	11 44'
„ 3.	12 5'	„ 31.	12 4'	„ 14.	12 4'	Nov. 1.	11 44'
„ 5.	12 6'	April 3.	12 3'	„ 20.	12 3'	„ 14.	11 45'
„ 8.	12 7'	„ 6.	12 2'	„ 24.	12 2'	„ 19.	11 46'
„ 10.	12 8'	„ 10.	12 1'	„ 27.	12 1'	„ 23.	11 47'
„ 12.	12 9'	„ 14.	12 0'	„ 31.	12 0'	„ 26.	11 48'
„ 15.	12 10'	„ 18.	11 59'	Sept. 3.	11 59'	„ 30.	11 49'
„ 18.	12 11'	„ 22.	11 58'	„ 6.	11 58'	Dec. 2.	11 50'
„ 21.	12 12'	„ 28.	11 57'	„ 9.	11 57'	„ 5.	11 51'
„ 25.	12 13'	Mai 6.	11 56'	„ 12.	11 56'	„ 7.	11 52'
„ 30.	12 14'	„ 24.	11 57'	„ 15.	11 55'	„ 9.	11 53'
Febr. 11.	12 14'	Juni 1.	11 58'	„ 17.	11 54'	„ 12.	11 54'
„ 21.	12 14'	„ 7.	11 59'	„ 20.	11 53'	„ 14.	11 55'
„ 24.	12 13'	„ 13.	12 0'	„ 23.	11 52'	„ 16.	11 56'
Marts 2.	12 12'	„ 17.	12 1'	„ 26.	11 51'	„ 18.	11 57'
„ 6.	12 11'	„ 22.	12 2'	„ 29.	11 50'	„ 20.	11 58'
„ 11.	12 10'	„ 27.	12 3'	Okt. 2.	11 49'	„ 22.	11 59'
„ 14.	12 9'	Juli 2.	12 4'	„ 6.	11 48'	„ 24.	12 0'
„ 18.	12 8'	„ 7.	12 5'	„ 9.	11 47'	„ 26.	12 1'
„ 21.	12 7'	„ 14.	12 6'	„ 13.	11 46'	„ 28.	12 2'
„ 24.	12 6'	Aug. 1.	12 6'	„ 17.	11 45'	„ 30.	12 3'

Festtabel.

(De foranderlige Feste bestemmes alle efter Paaske.)

Aar	Paaske	Pintse	1. Advent	Antal af Epiphanias- Søndage.	Trinitati[s-]
1876	16. April	4. Juni	3. Decbr.	5	24
1877	1. April	20. Mai	2. Decbr.	3	26
1878	21. April	9. Juni	1. Decbr.	5	23
1879	13. April	1. Juni	30. Novbr.	4	24
1880	28. Marts	16. Mai	28. Novbr.	2	26
1881	17. April	15. Juni	27. Novbr.	5	23
1882	9. April	28. Mai	3. Decbr.	4	25
1883	25. Marts	13. Mai	2. Decbr.	2	27
1884	13. April	1. Juni	30. Novbr.	4	24

Nærværende Aar
regnes efter Christi Fødsel 1876.

Efter Verdens Skabelse	....	5843.
Siden Reformationen	....	359.
„ Indførelsen af den Julianske Kalender	....	1921.
„ „ „ „ Gregorianske „	....	295.
„ „ „ „ forbedrede „	....	177.
Siden Bogtrykkerkonstens Opfindelse	....	436.

Imellem Jul og Fastelavn er 9 Uger 1 Dag.

Formørkelser.

I Aaret 1876 finder 2 Sol- og 2 Maaneformørkelser Sted, af hvilke kun de to Maaneformørkelser ville være synlige i vore Egne:

1) **En synlig Maaneformørkelse den 10. Marts.** Formørkelsen begynder Kl. 5 56 M. Morgen; Maanen gaaer ned Kl. 6 37 M. Størrelsen 4 Tommer.

2) **En usynlig Solformørkelse den 25. Marts.** Synlig i Nordamerika og i det nordøstlige Asien.

3) **En synlig Maaueformørkelse den 3. September.** Formørkelsen begynder Kl. 8 51 M. og ender Kl. 11 5 M. Aften. Størrelsen 4 Tommer.

3) **En usynlig Solformørkelse den 17. September.** Synlig i Australien, Nyseeland og en lille Del af Sydamerika.

Festregning og Aarstiderne 1876.

Foraaret begynder den 20de Marts Kl. 7 Form.
Sommeren den 21de Juni Kl. 3 Morg.
Efteraaret den 22de Sept. Kl. 6 Aft.
Vinteren den 21de Decbr. Kl. 12 Midd.

Fastelavns Søndag den 27de Febr.
Paaskedag .... den 16de April.
Pintsedag .... den 4de Juni.
Første Advent .... den 3die Decbr.
Det gyldne Tal er 15.
Søndagsbogstavet BA.

Flod og Ebbe.

Naar man i Højer-Ballum vil finde Floden tillægges ca. 1½ Time til Floden, 3 Timer til Ebben.

Fortegnelse
over
de fornemste nu levende Regenter i Europa.

Baden: Storhertug **Friedrich** .... født *1826.*
Baiern: Kong **Ludwig II**. .... *1845.*
Belgien: Kong **Leopold II**. .... *1835.*
Braunschw.-Wolfenb.: Hertug **Wilhelm** *1806.*
Danmark: Kong **Christian IX**. .... *1818.*
Frankrig: f.Tid. **Mac-Mahon**, Præsident *1808.*
Grækenland: Kong **Georg** .... *1845.*
Hessen: Storhertug **Ludwig III**. .... *1806.*
Holland: Kong **Wilhelm III**. .... *1817.*
Italien: Kong **Victor Emanuel** ...... *1820.*
Meckl.-Schw.: Storhert. **Friedr. Franz** *1823.*
Meckl.-Strelitz: Storhert. **Friedr. Wilh.** *1819.*
Oldenborg: Storhertug **Peter**. .... *1827.*
Østerrig: Kejser **Franz Joseph** ..... *1830.*
Portugal: Kong **Don Louis**. .... *1838.*
Preussen: Kong **Wilh. I.**, Keis. a. Tydskl. *1797.*
Rusland: Kejser **Alexander II**. ...... *1818.*
Sachsen: **Albert**. .... *1828.*
— *Altenburg:* Hertug **Ernst**. .... *1826.*
— *Coburg-Gotha:* Hertug **Ernst II**.. *1818.*
— *Meiningen:* Hertug **Georg** .... *1826.*
— *Weim.-Eisen.:* Storhert. **Karl Alex.** *1818.*
Spanien: **Alfons**.
Storbritanien: Dronning **Victoria** .... *1819.*
Sverrig og Norge: Kong **Oscar II**. ... *1829.*
Tydskland: Kejser **Wilhelm I.**
Tyrkiet: Storsultan **Abdul Aziz Effendi** *1830.*
Würtemberg: Kong **Karl I**. .... *1823.*
Kirkestaten: Pave **Pius IX**. .... *1792.*

En Historie fra Sønderjylland.

Af Bendix Hansen.

Jørgen Hejnsen var en velhavende Mand. Hans Gaard laa noget ensomt, en Fjerdingvej fra den store Landsby og en halv Mil fra Flensborg; men det var en god Gaard, og smukt laa den der mellem de frugtbare Marker med de levende Hegn, hvor Roser og Kaprifolier blomstrede, og Fuglene sang; foran den ud til Flensborgvejen var en stor Have, der deltes i to af en prægtig Lindealle, som førte ned til den, og et Stykke bag den laa Frueskoven, Flensborgernes Lystskov. Det var saa hyggelig, fredelig og dejlig en Plet, som nogensteds kan findes.

Jørgen Hejnsen var en dygtig Mand, stærk af Legeme og stærk i sin Villie. Ved Arbejdet gik han altid selv i Spidsen, han skaanede aldrig sig selv; men han hastede ikke uroligt fremad, der var en jævn Ro og Bestemthed i alt, hvad han foretog sig, og derfor fulgte hans Folk ham trøstigt og frejdigt. Han var ikke en Mand af mange Ord, han talte kun lidet, men hans Ord vare som prøvet Guld, alle kunde stole paa dem; thi hvad der var sagt, stod ved Magt, og hvad han vilde, det kunde han, alle Hindringer maatte vige; der var Staal i hans Villie. Desuden var han en god og venlig Mand. Hvor man paakaldte hans Hjælp, og han fandt, den burde ydes, der kunde man trøstigt overlade alt til ham; thi han gjorde ikke noget halvt. Ellers blandede han sig aldrig i andre Folks Sager og ingen skulde sige, at han nogensinde trængte sig frem; hans Hjem var hans Verden, og der vilde han leve i Ro og Fred. Derfor var han ogsaa en almindelig elsket og agtet Mand, som alle havde Tillid til og store Tanker om.

Han var ogsaa en lykkelig Mand. Alt lykkedes jo for ham. Han havde en god og trofast Hustru, der elskede ham og saae op til ham, mere end alle andre tilsammen og som han ogsaa elskede stille og trofast; men mest af alt paa Jorden elskede han sin Søn Svend, deres eneste Barn.

Det var en rask og livlig Dreng. Over ham hvilede intet af Faderens Bestemthed og Hjemmets Ro. Under Støj og Latter tumlede han omkring i Hus og Have saa lang Dagen var, slippende det ene og gribende det andet, bestandig paa Jagt efter nyt, aldrig stadig og udholdende i noget, men altid røbende en uudtømmelig Opfindsomhed. Aldrig kom han ud, men paa de stille Sommeraftener, kom der ofte en underlig Ro over ham. Da sad han alene derude paa Højen og stirrede henad den Kant, hvor Flens=

borg laa i Dalen, saae paa den underlige Røgsky, der i bestandig skiftende Former samlede sig der og lyttede til den underligt blandede Støj, der kom dernede fra, sommetider blandet med Musikkens klare, jublende Toner fra Skoven, hvor der var Koncert; og naar det blev mørkere, da stege ofte lysende Raketter op over Skoven og faldt som en glimrende Stjærneskare ned over de tavse Træer, hilst af stærke Jubelraab. Da rørte sig en mægtig Længsel i Drengens Bryst, og han græd sagte; men det vidste ingen.

Faderen saae paa ham med et lysende Smil, tog ham i Favn, legede med ham og føjede ham i alle hans Ønsker; thi han var svag i sin Kjærlighed til denne dejlige Dreng, der var al hans Glæde og Haab og bar alle hans lyse Forventninger til Fremtiden. Og Moderen og alle Husets Folk vare lige saa; alle maatte elske ham, ingen kunde nægte ham noget.

Da han blev større, søgte han altid mere og mere ned til Flensborg og ud i Skoven. Det travle Røre, det bevægede Liv og dets gjøglende Glimmer lokkede ham og holdt ham fast. Faderen knurrede vel, naar han blev for længe borte; thi han savnede ham; men naar han saa kom hjem med blussende Kinder og straalende Øjne og fortalte jublende om alt det, han havde set og oplevet, da lyttede Faderen med et stille Smil og glemte ganske at skjænde.

Han voxede op og blev en rask og smuk Karl, livlig og let, uden noget af Faderens rolige Bestemthed, men med noget fint, kjøbstadagtigt, i Væsen og Lader og langt finere i Klæder end nogen anden af Egnens Bondesønner. Det var ikke frit for, at Forældrene vare lidt stolte af ham, og dertil havde de Grund, mente alle; thi han var et begavet ungt Menneske, han maatte kunne blive til noget, noget ganske overordentligt, naar han fik Lejlighed til at

uddanne sig ret. Det mente Faderen ogsaa, og saa skulde Lejligheden gives ham.

Det var i Aarene før 1848, og i den Tid havde den holstenske Herregaardsdannelse, det holstenske Jordbrug og Mejeri et stort Ord; mod Syd skulde man, om man skulde blive til Noget som Landmand, og didhen sendte nu ogsaa Jørgen Hejnsen sin Søn i god Tro og med godt Haab. Ikke tænkte han paa, at det fremmede Sprog og Væsen var en glimrende Snog, der kunde forgifte en Menneskesjæl og forstyrre den mest grundfæstede Lykke.

Der gik et Par Aar. Da indtraf hine Begivenheder, der, skjøndt de vare forudset af mange, dog kom uventet og overraskende for de fleste. Det slog ned som et Lyn, tændte trindt omkring, og satte en uoverstigelig Skranke mellem Dansk og Tydsk; thi nu maatte alle vælge, og de valgte uden Besvær, det kom af sig selv. Jørgen Hejnsen, der forhen aldrig havde tænkt over denne Sag, vidste strax, at han var dansk, dansk til Liv og Sjæl, og hos ham var det en Danskhed med Styrke og Kraft.

Først kom Rygterne, stærke og vilde, fulde af Uro og Harme, og saa begyndte Tydskerne at komme.

„Havde vi bare vor Dreng hjemme!" sukkede Moderen.

„Han er gammel nok, han ved, hvor han hører hjemme, og han finder nok hjem af sig selv!" svarede Faderen, og de ventede og ventede; men han kom ikke.

Der blev Støj og Tummel, Uroen voxede. Der lød tydsk Snak og Sang, Pral og Eder trindt omkring. Vejen myldrede af Soldater, som nu bare Vaaben mod deres eget Land og deres egne Brødre.

„Gid han dog snart vilde komme, min egen stakkels Dreng!" sukkede Moderen med Taarer i Øjnene.

„Han kommer nok! Nu kan han ikke længere blive dernede!" svarede Faderen og — Svend kom.

Friskarerne droge frem ad Vejen fra Flensborg. Det var en vild blandet Flok af dyrisk Raahed og forfinet Dannelse, af beregnet Begjærlighed og vildledt ungdommelig Begejstring, udmajet og bevæbnet paa de mest forskjællige og mest afstikkende Maader.

De danske Sønderjyder harmedes, Kvinderne og de Svage græd og jamrede.

Jørgen Hejnsen og hans Hustru sad ene i Stuen, mens Skaren drog forbi. De vare begge tause; men hun var bleg og urolig, og i hans Ansigt laa der noget uforstaaeligt mørkt og truende.

En af Skaren forlod Vejen, ilede ned ad Alleen, Døren aabnedes og Svend stod foran dem, smilende og straalende, som kom han fra en Flensborgtour i sin Barndom. Paa Hovedet havde han en graa Hat, prydet med en Fjærbusk og en stor slesvigholstensk Kokarde, et Hestedækken med Hul til Hovedet hængte over hans Skuldre, i Haanden holdt han en Bøsse og ved hans venstre Side hængte en kort Sabel.

„Goddag, Fader og Moder!" sagde han smilende, „kan I se, jeg er med!"

„Herregud, Svend, Svend!" udbrød Moderen og græd.

„Er Du med dem?" spurgte Faderen langsomt og pegede med Piben ud imod de Forbidragende.

„Naturligvis! der er min Plads, og hvor skulde den ellers være!" svarede han, „det gaaer til Kamp og Sejer, til Ære og Storhed. Der skal kæmpes for Slesvigholstens Frihed og Ret. Der er min Plads!"

„Ja saa er den ikke her," sagde Faderen, „Du er tydsk og jeg er dansk; vi ere Fjender, Fjender paa Liv og Død, forstaaer Du, hvad det betyder! — Han gjorde et lille Ophold, Sønnen stirrede paa ham;

men der var jernhaard Ro i hans Ansigt som i hans Ord.“ — „Kast al den Løgnestads bort og bliv hjemme, eller gaa til Danskerne, og Du er endnu min Søn, — ellers er Du det ikke!“

Svend stod stille som om han betænkte sig.

„O Svend, min Søn, min Søn!“ hulkede Moderen.

„Jeg har svoret, og jeg svigter ikke. Jeg kan ikke andet!" svarede han sagte.

„Godt!" sagde Faderen, „saa har Du valgt og er ikke længere min Søn. — Gaa! —"

Han pegede mod Døren, rejste sig langsomt og saae paa ham med et underligt dybt og koldt Blik, og Sønnen, der kjendte Faderens Myndighed, kastede et Blik til sin Moder, aabnede Døren og forsvandt. Ingen saa efter ham, da han gik bort, udstødt af Hjemmet. Først gik han langsomt, bøjet og tungt; men jo nærmere han kom sine jublende Kammerater, desmere svandt Trykket, og snart løftede han Hovedet frejdigt og kjækt. Han havde bragt et Offer, han havde vundet den første dyrekjøbte Sejr, og saa haabede han maaske paa Fremtiden, der laa lysende foran ham.

Der laa en tung og mørk Sky over Huset. Faderen gik stille og taus omkring, Moderen græd; om Sønnen talte ingen. —

Kampens Bulder rullede hen over Egnen. Kanonerne tordnede, Bøsserne knaldede, Glimtene lyste fra Banker og Hegn. Det var Slaget ved Bov. Tyskerne trak sig kæmpende tilbage mod Flensborg, Slaget var tabt for dem, Praleriet bleven Løgn.

Udenfor Jørgen Hejnsens Gaard kæmpede en Flok Friskarer med Fortvivlelsens Mod, men uden Orden og Sammenhold; de bleve adsplittede og maatte fly.

Jørgen stod ene i Stuen og betragtede roligt Kampen. — En Flygtning sneg sig gjennem Haven bag om Huset og forsvandt.

Lidt efter kom Danskerne.

„Er der Tydskere herinde?" spurgte de.

„Ja, en!" svarede Jørgen.

Soldaterne fulgte ham ud i Kjøkkenet. Der stod Konen og græd.

„Hvor har Du ham?" spurgte han.

„O, Jørgen, Jørgen! — Du ved ikke, hvad Du gjør!" — svarede hun og stillede sig op foran en Dør, som vilde hun værge den med sit Legeme.

„Hvor har Du ham?" gjentog Jørgen bestemt, „han maa frem!"

Hun saae paa ham, brast i Graad, forlod Døren og sank sammen paa Bænken.

Jørgen aabnede Døren. Derinde sad Sønnen. Hans Kjækhed var brudt. Han var sværtet af Krudtrøg, bleg, udmattet og blodig af et Strejfsaar i Kinden.

„O Fader, det kan Du gjøre mod din egen Søn!" sagde han sagte med et haabløst Blik.

„Du er ikke min Søn, det ved Du! Kan Du afvaske din Skjændsel, saa kom tilbage; kan Du ikke, saa er Du tabt for os!" sagde Faderen og Soldaterne førte Sønnen bort.

Der gik Aar og Dage, ingen hørte fra ham, han var som død. Krigen endte og der blev Fred, Aar efter Aar randt hen; men han kom ikke.

Moderen ventede og ventede, hun kunde ikke andet; men Faderen gik stille med sin Sorg.

„Mindes Du," sagde hun, „mindes Du, den Gang han var Barn. Vi drømte, at han skulde blive vor Alderdoms Trøst og Glæde, vi ventede saa meget af ham, og nu gaa vi ene og forladte!" —

Han sad i Tanker og svarede ikke.

„Mindes Du," blev hun ved, „hvor kjærlig og god han var! Aldrig gjorde han os Sorg, fornøjet sprang han omkring, hele Huset gjenlød af hans Raab og Latter. Derude i Haven plantede han Træer, — frodig voxe de endnu, men han er borte! — Det skulde være et Lysthus til Fader og Moder. Da kom Du hjem fra Marken, og glad sprang han henimod Dig for at fortælle Dig, hvad han havde tænkt, tænkt lige ind i Fremtidens lykkelige Dage. Du tog ham

i Favn, trykkede ham til Dig og kyssede ham, og han slyngede begge Arme om Din Hals. Du var lykkelig, jeg ikke mindre. „Min dejlige Dreng!" sagde Du, „Gud ske Tak og Lov for dig! — Du skal blive til meget, for dig vil jeg stride og kæmpe, saalænge jeg lever!" — O, Jørgen, Jørgen, mindes Du alt det!"

Hun lagde Haanden paa hans Skulder og saae paa ham; men dybere bøjede han Hovedet, som om Trykket blev tungere.

„Jeg mindes intet!" svarede han langsomt, „Jeg vil intet mindes!" Og vendte sig bort.

Der var atter Krig.

Det var 1864. Dannevirke var forladt, den danske Hær trak mod Nord. Ved Sankelmark kom det til Kamp, og atter rullede Kampens Bulder hen over Egnen.

En sær Uro kom over Jørgen. Han gik ud, han gik ind, ingensteds kunde han blive.

„Jeg maa ud," sagde han tilsidst, „jeg kan ikke blive; de Saarede trænger til Hjælp. Det er, som kaldtes der paa mig!" Han spændte Hestene for Vognen, forsynede den med Tæpper og Puder og kjørte afsted.

Lige udenfor Flensborg traf han en Læge, som han kjendte. „Vil De med Hr. Doktor? Man trænger til Dem derude!" sagde han og Lægen tog med.

Valpladsen laa foran dem, Kampen var standset, man opsamlede de Saarede; de Døde lod man ligge, de havde Tid til at vente.

Jørgen saae sig omkring, og pludselig standsede han. Der, lige ved Vejen i den trampede Sne, laa en dansk Dragon, en ældre Mand, en Vagtmester. Bleg og blodig var han, men Stumpen af sin Sabel holdt han endnu fast.

Jørgen ilede hen til ham, knælede ned, løftede hans Hoved og betragtede ham nøje, mens Taarerne randt ned ad hans Ansigt.

„Lad ham ligge, han er død!" sagde Lægen.

„Nej, nej! han er ikke død, han maa ikke være død. O hjælp mig, hjælp mig!" bad den Gamle med bævende Røst. — „Det er min Søn, min eneste Søn!" —

Og Lægen forbarmedes over ham. „Død er han ikke," sagde han, „men han kan ikke leve, det er snart forbi!" — Saa blev han forbunden. Varsomt løf=

tedes han op i Vognen, dækkedes til med Puder og Tæpper, og saa kjørte Jørgen bort med ham, dog ikke til Lasarettet i Flensborg, men til sit eget Hjem.

Konen kom ud for at tage imod ham. Han greb hendes Haand, hans Stemme var blød, men den rystede af Bevægelse.

„Jeg fandt ham!" sagde han, „Han ligger i Vognen, saaret, døende; men Gud ske Lov alligevel! Jeg fandt igjen vor Søn, min stakkels kjære Søn!"

Han blev ført ind, plejet og hygget og saa slo han Øjnene op.

Fader og Moder bøjede sig kjærligst hen over ham, han kjendte dem, et forklaret Smil fløj hen over hans Ansigt.

„Hjemme! — Fader, Moder! — O Gud ske Lov!" sagde han, rakte Haanden ud imod dem og var død!

Men Smilet forsvandt ikke; nu var alt godt!

De to Gamle sad stille og græd, men det var ingen Fortvivlelsessorg, den var stille og mild som en venlig Sommeraften paa Dagens Strid og Møje.

En Matros, som havde overvintret i Grønland, stod paa Toldboden i Kjøbenhavn og fortalte sine Tilhørere hvor koldt det havde været deroppe og sluttede sin Fortælling med følgende Kraftudtryk: „Det frøs over 70 Grader, og det var ikke saadanne Tingester af Grader som dem man bruger her, nej, det var d. D. l. m. Grader som saa!" — holdende Hænderne omtrent een Alen fra hinanden.

Grækenlands syv Vise. Hvorledes det kan falde de Lærde ind endnu den Dag i Dag at lovprise Grækenlands syv Vise, er ubegribeligt, thi nutildags finder man i hver Café og i enhver Kneipe Folk i Dusinvis, der alle holde sig for langt visere end hine Syv.

Peer og Christen.

Goddag, goddag Peer Skræder, hvor gjælder Rejsen hen?

Vi kunne maaske følges" — „„Det kunne vi jomæn!"" —
„Kanske I skal til Ribe?" — „„Nej ikke fuldt saa langt,
Dog, er man To om Vejen, saa gaaer det mindre trangt."" —

„Det er en Pokkers Varme, som vi har faaet idag." —
„„Ja, det maa jeg bekjende, som kommer langvejs fra."" —
„Naa, der har vi da Kroen, den kommer ret tilpas,
For jeg er grulig tørstig og trænger til et Glas.

Ja Peer, I skal vel ogsaa en lille Styrkning ha'e?
Herinde hos Tobias er ganske snelt endda;
Jeg vilde gjerne byde Jer paa en lille Puns,
Men I har bedre Evne og I er ene kuns.

Derfor det bedst sig passer, at Hver betaler Sit,
Saa er man Intet skyldig og gaaer lidt mere frit." —
„„Ja, det kan gjerne være, at, Christen, Du har Ret,
Men jeg kan godt mig hvile paa Grøften, er jeg træt.

Og er jeg bleven tørstig, saa tykkes mig forsand,
At i hver Grøft jeg finder en Drik som Kildevand.
Den Skilling jeg selv kan gjemme, for mig er mere værd,
End den Tobias gjemmer, den seer jeg neppe meer.""

„I taler saa, Peer Skræder, som troede I, at jeg
Kom hver Dag hen til Kroen, nej Gudskelov for mig!
Det er kun meget sjældent, et halvt Aarstid min Tro,
Har ej jeg for en Skilling fortæret i en Kro.

Og Manden skal jo leve; hvis Alle gik forbi
Og drak af Grøftevandet, som Storken tradsker i,
Saa var han tidsnok færdig. Nej, jeg har Vejen lang
Bestemt at otte Skilling skal springe denne Gang. —"

„„Hvis, Christen, saa Du tænker, saa bli'er Du aldrig rig
Og uden Penge er man dog højst ulykkelig.
Tænk, Dine stakkels Skillinger, Du surt erhvervet har,
Dem gier Du ud i Kroen, som uden Værd de var.

Du skal vel op til Grænsen, saa kan jeg tænke mig,
Og saa kan vi jo følges, da jeg skal samme Vej;
Men det vil jeg forsikkre, saasandt jeg hedder Peer,
At Touren fire Mark Dig vil koste eller meer."" —

„Var det det Værste, som der ku' hænde paa min Vej,
Det skulde aldrig ærgre min Kone eller mig.
Man lever dog kun engang, og faaer ej Noget med;
Der er vist ikke Mange, der gjør sig selv Fortræd. —"

„„Jeg vil dog see imorgen, naar vi er herligjen,
Hvem af os To Du tykkes er bedst tilfreds, min Ven.
Hver fire Mark vi putte i Vestelommen hen,
Og lad os see imorgen, hvem der har flest igjen.““

Nu gik han ind i Kroen, den stakkels Tossenar,
„Nej, Gudskelov og Tak da Forstand man bedre har!
Imens jeg her ved Dammen mig taer en Bitte Brød
Og drikker lidt af Vandet, saa har jeg ingen Nød.“

Han lægger sig paa Maven, og saa saa lang han kan
Han strækker sig, thi Vandet gaaer ej til Dammens Rand.
Og medens han saa drikker han seer et grusomt Syn,
Han saa forstrækket bliver, som slagen af et Lyn.

I Vandet seer han Noget, der glimter Blink paa Blink,
I Dammens Dyb det svinder — og strax som af Instinkt
Hans Haand til Vestelommen foer med et vældigt Sæt:
Hans fire Mark var' borte — dem glemmer han ej let.

Og var end Skrækken stor, var Sorgen endnu større;
Da Hver og Een, han traf, Ulykken maatte høre,
Peer var af Alle kjendt der fra Kro og indtil Kro,
Og det var intet Under, man smidsked' og man lo.

C. S.

Møgelborg.

Af P. P. Smidt.

aar man fra Aabenraa rejser en halvanden Mil mod Sydvest, kommer man gjennem en yndig, skovgroet og frugtbar Egn til Sønderjyllands gamle Thingsted, Urnehoved, hvor danske Konger fordum samledes med deres sønderjydske Undersaatter for at af-

gjøre Sager, der vedrørte Landets og Folkets Ve og Vel. Trods den store Betydning, Stedet saaledes havde i gamle Dage, og uagtet kun mellem tre og fire Hundrede Aar ere forløbne, siden Sønderjyderne holdt Folkemøde paa det gamle Thingsted, er dog nu Mindet derom saa fuldkommen forsvundet, at Ingen er i Stand til med Sikkerhed at paavise Stedets Beliggenhed, saa man kun ved Hjælp af gamle Dokumenter og Efterretninger omtrentlig kan bestemme Aastedet for hine vigtige Folkeforsamlinger. En god Fjerdingvej Sydvest for Urnehoved ligger Landsbyen Uge, hvis Jorder nu bestaaer af Agermark og Eng, saaledes at der kun i Sognets østre Del findes en Smule Skov, der fortsætter sig lige til Aabenraa; men for mange Hundrede Aar siden strakte Skoven sig langt længere mod Vest og Uge Sogns nuværende betydelige Engstrækninger vare den Gang for største Delen overfyldt med Vand og dannede Syd for Byen en sammenhængende Kjæde af Søer, kun adskilte ved enkelte Højdedrag, der vare bevoxede med Kratskov. Nu om Stunder fører en Vej Syd fra Uge gjennem Engstrøget Birkkjær til Nabobyen Bjerndrups Markskjel, der er beliggende en lille Fjerdingvej fra Uge og betegnes ved en meget stor Kampesten, som hæver sig mere end tre Alen over Jorden, og som efter Sagnet „vender sig, hver Gang den lugter nyt Brød.“ Den op til Markskjellet stødende Del af Bjerndrup Jorder dannes af en temmelig dybt liggende Mosestrækning, som kaldes Møjlmose, og som adskilles fra Birkkjær ved et smalt Højdedrag, der næsten danner en Ø, idet Møjlmose staaer i Forbindelse med Birkkjær Vesten om Højdedraget, medens dette mod Øst kun ved en tyve Alen bred Strimmel adskiller de to Lavninger.

Mosens Navn, Møjlmose, var oprindelig Møgelmose og betyder den store Mose, som den da

ogsaa er den største Mosestrækning der paa Egnen og Engstrøgets Navn, Birkkjær, minder om, at det har været et Kjær eller en Sump, der i sin Tid til Dels har været begroet med Birkekrat. Højdedraget mellem begge Lavninger skjønnes saaledes at have været afskaaret saa noget nær fra det nærmeste Fastland, da det kun var tilgængelig fra Østsiden, og denne ejendommelige Beliggenhed har vel været Aarsagen til, at her i gamle Dage laa en Borg, hvis Navn nu er glemt, men som, efter hvad „en Fugl har fortalt", i sin Tid var vel kjendt under Navnet Møgelborg.

I Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede ejedes denne Borg af den gamle Viking Harald, som i sin Ungdom havde været en drabelig Kæmpe og øvet mange Bedrifter i fremmede Lande. Paa et af sine Tog traf han sammen med en anden sønderjydsk Kæmpe ved Navn Broder, med hvem han prøvede Kræfter en hel Dag og omsider, efter gammel Kæmpesæd, sluttede Fostbroderskab, saaledes at begge lovede hinanden ubrødeligt Venskab og at hævne hinandens Død. Broder ejede en fast Borg, som hed Draved og laa midt i den store Dravedskov, af hvilken nu kun kummerlige Rester bære det gamle Navn, medens Borgens Plads betegnes ved en Bondegaard, som endnu er omgivet af de gamle Grave, til Dels fyldte med Vand. Da Broder og Harald paa deres gamle Dage opgave at fare paa Vikingetog og sloge sig til Ro her hjemme, gjæstede de regelmæssig hinanden hver Sommer for, omgivet af deres Kæmper, at tømme Mjødhornet og minde hinanden om deres Ungdomsbedrifter. Venskabet tog imidlertid en brat Ende. Ved Sammenkomsterne gik det nemlig lystigt til, og en Gang steg Mjøden de gamle Fostbrødre saaledes til Hovedet, at de fornærmede hinanden blodigt og skiltes ad i Vrede, idet de gjensidig svore aldrig mere at mødes. Vel gjorde Mindet om det mangeaarige

Venskab, at de ikke søgte at gjøre hinanden nogen Fortræd; men den Ene taalte aldrig, at den Andens Navn blev nævnet i hans Nærværelse.

I de samme Dage stod det ellers ilde til i Sønderjylland. De vilde slaviske Stammer, som under det Fællesnavn *Vender* boede langs Østersøens sydlige Kyst og helt op ad *Holstens* Østkyst havde den Gang for en Del samlet sig under een Konge, medens de ellers plejede at være delt i mindre Riger, hvert med sin Høvding. Allerede længe havde de hjemsøgt de danske Kyster og hærjet dem forfærdeligt; men værre blev det, efterat deres Konge *Henrik* havde samlet dem til et Hele og nu med en talrig Hær faldt ind i Sønderjylland og hvert Aar plyndrede det fra en Ende til anden samt ihjelslog eller slæbte en Mængde Mennesker med sig i Fangenskab, hvor de enten bleve ofrede til Afguderne eller solgte som Trælle. Den daværende Konge i Danmark, *Niels*, var altfor svag og uvirksom til at holde Venderne borte, og da Klagerne over deres Røverier i Sønderjylland løde bestandig med større Eftertryk, blev Niels nødt til at se sig om efter en Mand, der kunde bestyre Grænselandet og værge det mod Fjenden. Længe ledte han forgjæves, da Faa havde Mod til at overtage det vanskelige Hverv; men omsider lykkedes det Niels at bevæge sin Brodersøn *Knud Lavard* til at lade sig udnævne til Jarl over Sønderjylland. Den unge, kjække, livsfriske Herre tog sin Bopæl paa Slottet i den gamle Kjøbstad *Hedeby*, der siden har faaet Navnet *Slesvig*, og som var berømt ikke blot for sin ved en udbredt Handel erhvervede Rigdom, men ogsaa fordi den var det første Sted i Danmark, hvor en kristen Kirke var bleven bygget.

Saa snart det rygtedes, at Knud agtede at gjøre et Tog mod Venderne, flokkedes de dygtigste Kæmper fra Sønderjylland om ham, og især vare de unge

Mænd ivrige i at give Møde for at optages blandt hans Hirdmænd, da de med saa tapper og dristig en Høvding som Knud Lavard haabede at faae ypperlig Lejlighed til at vinde Ære og Bytte.

Blandt de sønderjydske Ungersvende, der bleve Knuds haandgangne Mænd, var ogsaa Haralds Søn Erik den Raske, fra Møgelborg. Skjønt han endnu kun havde naaet tyve Aars Alderen, havde han dog allerede øvet mangen kjæk Daad i Kampen mod Venderne, hvem han havde holdt i tilbørlig Afstand fra Møgelborg, og som havde lært at kjende hans stærke Arm og skarpe Sværd saa godt, at de helst trak sig tilbage, naar de saae Eriks Hjelm med Løvehovedet i Spidsen for en Flok raske Modstandere. Erik blev snart en af Knuds Yndlinge og mest betroede Mænd, hvilket vel havde sin naturlige Aarsag i den store Lighed mellem Begge, baade i Alder, Kjækhed og et aabent, tillidsfuldt Væsen. Da Knud havde faaet en Hær samlet, bød han Erik at rejse til Kong Henrik og tilbyde ham Fred og Forlig paa det Vilkaar, at Henrik skulde holde sig indenfor sine egne Grænser og lade være at plyndre i Danmark. Kun med en Vaabensvend i Følge drog Erik til Venden og stedtes for Kongen, hvor han med høviske Ord frembar sit Ærinde; men Henrik lo haanlig ad hans Tale og svarede spottende:

„Din Herre lader til at være en kaad Fole, som jeg snart skal lægge Sadel og Bidsel paa!"

Da blev Erik vred og sagde dristig, idet han lagde Haanden paa sit Sværdhefte:

„Forvist skal Du faa at mærke, Kong Henrik, at min Herre evner at give sine Ord Eftertryk med Sværdet, og ustraffet skal Ingen forstyrre Freden i hans Land!"

„Saa sagte, min unge Ven!" sagde Kongen, „se nu til, at Du forlader mine Landemærker, det snareste Du kan; hvis ikke, kunde det hænde, Du blev hjulpen raskere bort, end Du ønsker!"

„Som I befaler, Herre Konge!" svarede Erik; „jeg skal snart bringe Knud Jarl Eders uhøflige Svar, og fuldsnart maa I vente hans Besøg!"

Vendernes Konge troede rigtig nok, at det var en tom Trusel; men aldrig saasnart var Erik vendt tilbage til Hedeby og havde aflagt Besked om sin Rejses Udfald, før Knud Lavard i Spidsen for sin Hær drog mod Syd, brød ind i Henriks Land og holdt en skjøn

Dag udenfor hans Borg, og medens Henrik sad i et muntert Lag og tømte Hornet med sine Mænd, traadte Erik anden Gang ind i Hallen til ham og sagde:

„Hil Eder, Konge! min Herre holder udenfor Porten og agter at gjæste Eder!"

Men inden han fik udtalt, var Henrik sprungen op i den største Forbauselse og foer ud ad Døren, svang sig paa Eriks Hest, red ud af Borgen gjennem en Bagport og lod Hesten springe i den med Vand fyldte Grav, som den med Lethed svømmede over, og saaledes bjergede Kongen sig, dog ikke uden en vaad Trøje. Imidlertid havde Knud Lavards Mænd fyldt Borggaarden, og Knud selv var lige i Hælene paa Henrik; idet denne paa Eriks Hest red op af Graven, vendte han sig om, og de to Modstandere saae et Øjeblik paa hinanden, indtil Smilet brød frem i Knuds Ansigt, og han raabte skjæmtende over til Henrik: „Du blev nok vaad, Fætter!"

Og uagtet Henrik var harmfuld over at være bleven tvungen til en ydmygende Flugt, blev han dog smittet af Knuds muntre Lune og raabte tilbage: „Ja, Du kommer ogsaa saa tidlig paa Dagen og falder med Døren ind i Huset!"

„Undskyld mig, Herre Konge!" sagde Knud, „jeg kommer bare for at hente Sadelen og Bidselet, som Du lovede mig forleden!"

Nu havde dog Henrik ingen Lyst til at fortsætte Samtalen og derved udsætte sig for at blive fanget af Knuds Mænd, som begyndte at omringe Borgen; han gav derfor Hesten af Sporerne og red sin Vej. Men Venderne fik snart at føle, at Knud ikke var kommen blot for at spøge, thi han drog ikke hjem før han havde ladet dem føle Gjengjældelsens tunge Haand ved at hærje vide omkring i deres Land. Da han endelig havde Grund til at antage, at Venderne nu vilde betænke sig en Tid, før de atter vovede at gjen-

tage deres Indfald i Sønderjylland, drog han hjem til Hedeby, men vendte øjeblikkelig tilbage, uden andet Følgeskab end Eriks, for paany at gjæste Kong Henrik, denne Gang dog i et fredeligt Ærinde, nemlig for at slutte Fred. Henrik, som troede ham langt borte, sad atter i et muntert Lag med sine Mænd, da Døren til Hallen gik op, og Erik for tredie Gang tren frem for ham med Hilsen fra Knud Lavard. Forfærdet foer Henrik op og vilde, ligesom forrige Gang, redde sig ved Flugten, men Erik holdt ham tilbage ved at sige:

„Nej, giv kun Tid, Herre Konge! Denne Sinde kommer Knud Jarl ikke som Fjende med en Hær, men som en Ven og har kun mig som Følgesvend. Han holder for Porten og venter, at I vil byde ham velkommen som Gjæst!"

„Det vil jeg!" raabte Henrik, der blev glad overrasket og følte sig stolt af, at Knud saaledes turde betro sig til hans Ædelmodighed. Han sprang hastig ud, omfavnede sin højsindede Gjæst og førte ham ind i Højsædet, og dette venskabelige Møde blev Indledningen til en formelig Fred, hvori Henrik lovede ikke mere at hjemsøge den danske Konges Land uden som Ven; ja nogen Tid efter indsatte han endog Knud til sin Arving som Konge over Venderne. Saaledes skaffede Knud Lavard sine Sønderjyder Fred, og baade derfor og for sin strenge Retfærdighed overfor Høje og Lave, samt for sin ligefremme og vennesæle Færd, naaede han i høj Grad at blive elsket af det danske Folk i det Hele og af Sønderjyderne i Særdeleshed. Paa Slottet i Hedeby, hvor Knud sædvanlig boede, samledes efterhaanden Blomsten af Sønderjyllands vaabenføre unge Mænd, og da han siden hjemførte den russiske Kongedatter Ingeborg, samlede hun mange af Høvdingernes unge Døtre om sig. Blandt dem var ogsaa Broders Datter, den skjønne Ingefred.

Som Jarlens Ven og som en tapper og uforfærdet Helt var Erik den mest ansete af Knuds Hirdmænd, og da han tillige ved sin kraftige Skikkelse og sit aabne Ansigt udmærkede sig blandt sine Jævnlige, var det naturligt nok, at Ingefreds Hu droges mod ham. Saa gik det her, som saa tidt, at Kjærlighed vækker Gjenkjærlighed, og snart gave Erik og Ingefred hinanden deres Tro. Men nu kom Fjendskabet mellem det unge Pars Fædre i Vejen; thi det var neppe at vente, at disse vilde give deres Minde til Forbindelsen. Dog derfor tabte hverken Erik eller Ingefred Modet, og navnlig stolede den kjække Erik paa, at hans gode Lykke ogsaa vilde staa ham bi i dette Stykke.

Under et Besøg, som Erik aflagde hjemme i Møgelborg, betroede han sin Fader sit Hjerteanliggende, og skjønt den gamle Harald strax foer op og gav sin Vrede Luft i haarde Ord baade mod sin Fjende i Draved og mod sin Søn, der havde indladt sig i et Kjærlighedsforhold til Datteren af sin Faders svorne Fjende, lod han sig dog snart formilde af Eriks kjærlige og overtalende Ord, og det blev aftalt, at Begge strax vilde drage til Draved og søge Forlig med Broder. Ved Ankomsten der blev denne først saa højlig overrasket, at han glemte at udøse sin Harme over sin gamle Fjende; men da Harald saa paa sin Søns Vegne bejlede til Ingefred, løsnedes Broders Tunge, og med en kraftig Ed svor han, at den Forbindelse skulde aldrig komme i Stand. Harald lod sig dog ikke saa let afvise; med indtrængende Stemme sagde han:

„Broder, lad nu vort gamle Fjendskab være glemt, og lad os komme i Hu den Tid, da vi som Venner samledes og mindede hinanden om vore Bedrifter! Ræk mig din Haand, Fostbroder!"

„Nej!" raabte Broder i den højeste Forbitrelse, „aldrig skal jeg række Dig min Haand, Dødsfjende! Drager nu afsted, saasnart I kan! Herefter skal ingen

af Eder sætte sin Fod indenfor Draved Borgport, uden at der skal vanke braadne Pander!"

Saaledes bleve Harald og Erik kort afviste; men medens de droge hjemad, lagde Erik Planer om at ægte liden Ingefred uden hendes Faders Samtykke, og Harald gav i sin Vrede sit Minde dertil, ifald Erik kunde formaa Knud Lavard til at se gjennem Fingrene med sligt Brud paa den nedarvede Ret, en Fader havde til at raade over sin Datters Haand. Kort efter drog Erik tilbage til Hedeby, men gjorde forgjæves Regning paa at møde sin Fæstemø; thi gamle Broder havde i egen Person afhentet sin Datter, strax efter at de Møgelborg Folk vare dragne bort, og nu holdt han hende foreløbig i god Forvaring paa Draved Borg, som han lod bevogte lige saa omhyggelig, som naar der var Fjender i Landet.

Under disse Omstændigheder besluttede Erik at vove det Yderste og uden videre bortføre sin Hjertenskjær, da han stolede paa, at hun vilde følge ham til Møgelborg og blive hans Hustru trods hendes Faders Vrede. Imidlertid vilde han dog først sikre sig Knuds Lavards Samtykke til dette dristige Skridt. Han forestillede Jarlen, hvorledes hans Fader havde gjort alt muligt for at forsone Broder, men at denne havde stødt den tilbudte Vennehaand tilbage og umuliggjort enhver mindelig Overenskomst, samt at liden Ingefred nu rimeligvis skulde tvinges til at ægte en anden Mand end den, hendes Hjerte havde valgt; der var saaledes intet andet Raad end at tage Ingefred med Magt, og hertil bad han om Knud Lavards Samtykke.

„I Sandhed, Erik!" svarede Knud, „det er et stærkt Stykke at forlange, at jeg, Lovens Haandhæver, skal give mit Bifald til, at Loven overtrædes; men tør Du prøve at iværksætte din vovelige Plan, saa mener jeg, at Kjærligheden giver Ret til at gjøre den gamle haardsindede Broder en Streg i Regningen.

Jeg giver Dig foreløbig Orlov og ønsker Dig god Lykke til Dit Foretagende!"

Inderlig glad over Jarlens Ord takkede Erik og forlod atter Hedeby for som snarest at hente liden Ingefred hjem til Møgelborg. Undervejs spurgte han, at gamle Broder havde i Sinde kort efter at bortgifte sin Datter til Herren paa Solvig, en befæstet Gaard, der ligger en halv Mils Vej Syd for Draved, og dette bestemte Erik til at udføre sin Plan strax, istedetfor først at drage hjem til sin Fader og faae Hjælp. Inde i Draved Skov, et Stykke fra Broders Borg, boede en Mand, der før havde tjent paa Møgelborg, og som i den Tid, Harald og Broder gjæstede hinanden, havde giftet sig med liden Ingefreds Amme og nu havde den Gjerning at forsyne Spisekammeret paa Dravedsborg med Vildt fra Skoven. Han og hans Kone havde fri Adgang til Borgen, og nu tyede Erik til dem for at søge Lejlighed til at skikke Bud til Ingefred og forvisse sig om, at hendes Kjærlighed til ham var stærk nok til, at hun turde forlade sit Fædrehjem og følge sin Fæstemand.

Den forhenværende Amme gik den følgende Dag op paa Borgen med noget Vildt og fik let Adgang til at tale i Entrum med liden Ingefred, hvem hun underrettede om, at Erik den Raske var i Nærheden og ikke agtede at forlade Egnen uden i Følgeskab med sin Fæstemø. Ingefreds Bryllup med Herren paa Solvig var af hendes Fader bestemt til at holdes faa Dage efter; Forberedelserne vare allerede begyndte, og Indbydelser udsendte; men hendes Affky for den hende tiltænkte Brudgom var saa stor, at hun gav Ammen det Bud med til Erik, at hun var rede til at følge ham, naar han blot kunde fri hende af Fængslet. Dette var nu ikke saa nemt; thi Broder havde siden han fik sin Datter hjem fra Hedeby, holdt hende indesluttet paa hendes Kammer, og Vindebroen, Borgens

eneste Adgang, blev omhyggelig bevogtet. Imidlertid trøstede Ammen liden Ingefred med, at Erik nok fandt paa Raad, og da hun bragte ham Besked fra sin Fosterdatter samt bemærkede, at dennes Fangebur vendte ud til Borggraven, erklærede Erik, at kunde den vendiske Konge svømme over en Grav for at undgaa Fangenskab, saa kunde han selv sagtens gaa i Vandet for at frelse sin Brud. Saa snart det blev mørkt, gik han derfor hen til Draved og opdagede snart et

Lys, der som en Lykkestjerne glimtede ham imøde fra liden Ingefreds Kammer. Uden Betænkning sprang han ud i Graven og stod et Øjeblik senere ved det oplyste Vindue, som han sagte pikkede paa, idet han nævnte sin Elskedes Navn. Ingefred, som havde ventet ham, aabnede strax Vinduet og svang sig ud af det til sin Ven, der greb hende i sin Favn og svømmede tilbage med hende, hvorpaa de fulgtes ad til Ammens Hjem. Her fik Erik i Hast tørre Klæder paa, og lidt over Midnat travede hans stærke Ganger afsted med det elskende Par, som naaede Møgelborg op ad Dagen.

Gamle Harald blev ikke lidet overrasket ved dette uventede Besøg, men bød dog sine Gjæster et hjerteligt Velkommen, og nu blev der Travlhed paa Møgelborg; thi da Erik havde fortalt sin Fader, hvorledes han havde bortført sin Brud fra hendes Faders Borg, skjønnede den Gamle strax, at Broder snart vilde melde sig for at tage Hævn, rimeligvis i Følge med den skuffede Fæstemand, Herren fra Solvig. Medens Haralds Huskapellan lyste Kirkens Velsignelse over det unge Par, gjorde Borgens Herre selv Alt i Stand til at kunne yde forsvarlig Modstand. Der blev navnlig sørget for tilstrækkelige Fødevarer for at kunne udholde en Belejring, og der blev sat en stærk Vagt ved Vindebroen, som førte over den dybe og brede Grav gjennem Landstrimmelen Østen for Borgen, foruden at der blev holdt Udkig til alle Sider, for at Fjenden ikke skulde faae Held til at overrumple Besætningen ved at ro over Søen. Hen ad Aften kom ganske rigtig Broder i Spidsen for en anselig Flok Kæmper og forlangte at indlades paa Borgen; men Vindebroen vedblev at være trukken op, og Harald nærmede sig for at tale med sin fordums Ven og Kampfælle. Broder sigtede Erik for Kvinderan ved at have bortført hans Datter, Herren fra Solvigs bestemte Brud, og krævede Ingefred udleveret samt

truede med i modsat Fald at tage streng Hævn og jævne Møgelborg med Jorden. Harald svarede:

„Ikke troede jeg, den Gang vi To sluttede Fostbroderskab, at vi nogensinde mere skulde mødes som Fjender; men Du har selv villet det saa. Vist er din Datter under mit Tag; hun er idag med sin gode Villie bleven min Søns Hustru, og hendes Husbond vil, saavel som jeg og mine Mænd, vide at forsvare hende mod hendes unaturlige Fader og paatvungne Fæstemand. I ville her kun møde skarpe Sværd og hente braadne Pander!"

Nu gave Fjenderne sig ifærd med at slaa Lejr og den næste Morgen skjønnedes det, at de belavede sig paa en ordenlig Belejring for om muligt at udhungre Møgelborgs Besætning. At angribe denne havde de ikke let ved, da Møgelborg næsten var utilgængelig, og dens Forsvarere holdt godt Vagt; men Belejrerne fik ikke Lov til at ligge paa den lade Side. En Morgen tidlig, før det ret blev lyst, blev Vindebroen nedladt, og ud foer en Flok dristige Ryttere, i hvis Spidse saaes Eriks Hjelm med Løvehovedet. Vel kom Fjenderne i Hast paa Benene; men inden Vindebroen igjen blev trukken op, havde Erik og hans Kæmper anrettet et betydeligt Nederlag blandt dem og derved givet dem en alvorlig Paamindelse om, at de helst maatte se til at holde sig aarvaagne.

Det rygtedes snart i Omegnen, at Møgelborg blev belejret, og Broder sørgede selv for at kundgjøre det ved af og til at sende Folk omkring for at samle Levnetsmidler. Disse Røverier bleve Bønderne snart kjede af, og da Erik den Raske var meget yndet baade for sin Kjækhed og sin Ligefremhed, enedes Bønderne fra Uge og Bjerndrup tilsidst om at komme de Belejrede til Hjælp. En Dag saaes en Flok væbnede Mænd fra hver af de to nævnte Byer at styre Kaasen mod Møgelborg; de samledes paa Heden et godt

Stykke Østen for Møgelborg og gik saa dristig løs paa Belejrerne, medens Besætningen inde i Borgen, som havde iagttaget Bevægelsen og nok skjønnede Hensigten, til samme Tid droge over den nedladte Vindebro og ligeledes angreb Fjenderne, som saaledes kom mellem en dobbelt Ild. Erik var selvfølgelig de Møgelborg Mænds Anfører; men gamle Harald var selv gaaet med, og snart begyndte en forbitret Kamp, som imidlertid ikke blev langvarig; thi dels vare Belejrerne for faatallige, og dels varede det ikke længe, før de bleve høvdingsløse. Erik den Raske søgte efter Herren fra Solvig og traf ham snart; de to Medbejlere huggede rasende løs paa hinanden, og uagtet Erik blev ene mod Solvigmanden og to af hans Mænd, viste han sig dog sit Tilnavn „den Raske", saa værdig, at han fældte dem alle Tre, uden selv at have faaet et eneste betydeligt Saar. Harald og Broder havde ligeledes opsøgt hinanden, som den Gang de kæmpede den Kamp, der endte med, at de sluttede Fostbroderskab, og Løftet, de den Gang gjorde, holdt de nu paa en Maade, idet Begge faldt for hinandens Sværd. Da Belejrerne saae, at begge deres Anførere vare faldne, toge de øjeblikkelig Flugten; mange af dem bleve liggende paa Valpladsen, og end flere bleve indhentede paa Flugten og nedhuggede.

I det sidste Øjeblik gjorde dog det gamle Venskab sig gjældende hos den gamle haardsindede Herre fra Draved. Efter at være segnet for Haralds Sværdhug havde han endnu saa mange Kræfter, at han kunde krybe hen til denne sin faldne Fjende og gribe hans Haand. Harald gjengjældte Haandtrykket, og saaledes døde de to Kæmper, der efter et mangeaarigt Venskab havde været skilte af uforsonligt Nag, men dog nu holdt deres Fostbroderløfte og fulgte hinanden i Døden.

Men Erik den Raske og liden Ingefred levede i mange Aar et lykkeligt Liv paa Møgelborg,

og deres Æt lever nok endnu og blomstrer i Sønderjylland, om end den har glemt sin Stamfader, og Mindet om den gamle Møgelborg er forsvundet ligesaa sporløst som Borgen selv.

Nordslesvigske Byers Fortid.

II. Aabenraa.*)

Det er ikke sjælden Tilfældet, at Undersøgelsen af et Bynavns Oprindelse tillige kaster Lys over selve Byens Tilblivelse og ældste Forhold; saaledes ogsaa med Hensyn til Aabenraa. Det er bekjendt nok, at de tydske Fortolkere gik ud fra Navnets tydske Form Apenrade og gættede paa „offene Rade“ eller „Rhede“ foruden adskillige endnu forunderligere Ting, der skulde have givet denne Stad sit Navn. Da man imidlertid fra dansk Side fremdrog de ældste Aktstykker, hvori Navnet forekom, Stadsretten fra Aaret 1335 og den saakaldte Kong Valdemars Jordebog fra en endnu tidligere Tid, maatte disse Fortolkninger af sig selv falde bort. Professor P. G. Thorsen efterviste, at Ordets ældste Form var Opnøraa og han opløste det sprogrigtigt i to Led: Opnør, der nævntes særskilt i Jordebogen, og Aa, som han henførte til det store Vandløb, som endnu findes syd for Byen. At dette sidste er fuldstændig rigtigt, kan ikke underkastes nogen Tvivl, siden Vandløbet endnu for et Par Hundrede Aar siden slet og ret kaldtes „Aaen“, saa Haver og og Løkker betegnedes derefter: „for norden Aa“, „for sønden Aa“ o. s. v. Derimod havde Thorsen neppe Ret i uden videre at sammenblande Opnør og Opnøraa som væsenlig samme Sted; thi vel kaldes Landsbyen udtrykkelig Gammel Opnør, men deraf følger dog ikke, at den har ligget lige op ad Opnør—aa, som Gammel Haderslev ligger op ad Staden Haderslev. Tvertimod tyder Navneforskjellen hen paa, at Staden har taget sit Navn efter Aaen, men denne atter efter Byen Opnør, altsaa: Aaen som flyder forbi Opnør; herefter skal vi søge Gammel Opnør ved Aaen, ikke ved Staden.

Det er nu heller ikke vanskeligt at finde Landsbyen Opnør; thi da Avlsgaarden i det 16. Aarhundrede oprettedes ved Brundlund Slot, nedlagdes der to smaa Byer Hessel og Opnør eller som den den Gang kaldtes Gammel Øbening, og den Gang og længe efter omtales der en 4—5 Løkker under dette og lignende Navne paa Avlsgaardens Marker. Men en nærmere Undersøgelse af disse Løkkers Beliggenhed viser, at de maa søges ved Nymølle, omtrent 1/3 Mil vest for Staden ved den store Aa.

Hvorledes skal da Navnet Opnør forstaaes? Professor Thorsen deler det i Opn—ør, det aabne Ør; men herved er han gaaet ud fra den Forudsætning, at Byen laa ved Fjorden; da vi nu har seet, at dette ikke var Tilfældet maa vi søge en anden

---

*) „Flensborg“ er optaget i „Flensborg Almanak“ for 1875.

Fortolkning. En saadan frembyder sig ved Navnet paa en anden Mark i Nærheden af Gammel Opnør, nemlig Ulsnør; dette kan nemlig kun forstaaes som Ulvs-nør; det andet bliver da Op-nør, ligesom vi i Jordebogen finder et Elknør paa Falster, og et Op-Fusing, eller anden Steds et Op-Husum o. l.; det betyder altsaa simpelthen et højere liggende Nør (Snævring) i Modsætning til et andet lavere liggende.

Efter denne lille By kaldtes altsaa Aaen, som flød der forbi, og efter Aaen opnævntes atter den Kjøbing, som byggedes ved dens Munding ud i Fjorden; de to Byer har selv Intet med hinanden at gjøre. Der kunde dog rejses Tvivl om, hvorvidt det fra først af var Byen eller ikke snarere Borgen, som fik Navnet Opnøraa, thi de ældste Efterretninger omtaler saavel en Borg som en By paa dette Sted, ja endog hin før denne. Det er dog ikke sandsynligt, at Borgen skulde være ældre end Kjøbingen; thi dels tyder Beliggenheden paa, at dens Plads er valgt efterat saavel Aaens Bred som den nære Strand var tagne under Bebyggelse, dels er det vistnok næsten overalt Tilfældet, at en Borg har rejst sig, hvor der alt i Forvejen var en By, undtagen de Steder selvfølgelig, hvor dens Hensigt udelukkende var at danne et Udgangspunkt for Landets Forsvar i det Store. Borgen ved Aabenraa havde, som man endnu i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede kunde overbevise sig om paa Stedet, sin ældste Plads paa Nordsiden af Vestergade, saaledes at dens Befæstning stødte op til Bakken, hvorpaa nu Stadens Kirke ligger: en Vold gik herfra mod øst ned til Stranden, en anden mod sydvest ned til Aaen. Byen, der saaledes kom til at ligge i Ly af Borgen, bestod som alle gamle Byer kun af fire Hovedgader, der udgik fra et Torv; de kaldtes efter Verdenshjørnerne: Vester- og Søndergade haves endnu, Skibbrogade kaldtes fordum Østergade, og den Del af den nuværende Storegade, som den Gang var til, har da vel været kaldet Nørregade. Fiskergade betegner uden Tvivl den daværende Strand.

Aabenraa var strax fra først af en Kjøbing, en By uden Jorder, anvist paa at søge sit Erhverv paa Søen. Stadsretten oplyser os om, hvor vidt dens „Byfred" gik, det er, hvor langt den borgerlige Jurisdiktion strakte sig udenfor selve Gaderne. Mod nord, siges der, gik den til Bækken „norden By", den kaldtes senere „Tykerbæk", hvad der oprindelig har havt Betydningen Tyv—kjær—bæk; thi paa lignende Maade skrives det endnu i det 17. Aarhundrede. Man forklarede Navnet af, at der opholdt sig Tyve heromkring, som foruroligede Omegnen, hvorfor ogsaa Retterstedet paa Galgebjerget skulde være bleven indrettet. Men Naturforholdene taler ikke herfor, Bækken maa tvertimod

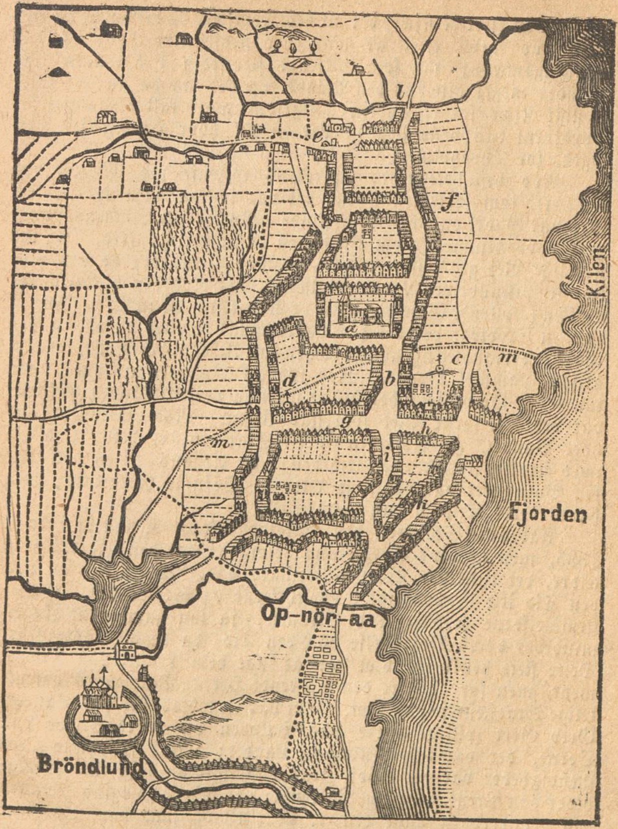

Aabenraa 1648 (efter Joh. Mejer).

a. Nikolaj Kirke. b. Raadhuset. c. Kirketorvet (?) d. Aabenraa Hus. e. Teglgaard. f. Ramsherred. g. Vestergade. h. Østergade. i. Søndergade. k. Fiskergade. l. Tyvkjærbæk. m m. Volden.

have Navn efter et Kjær, der alt hed Tyvkjær, og det havde da vistnok netop Navn efter at man her nedsænkede Tyve og Ildgjerningsmænd; thi som bekjendt straffedes i Oldtiden især Kvinder meget ofte paa den Maade, og det laa da nær at kalde et sligt Kjær for et Tyvkjær, ligesom man kaldte Galgen for Tyvsjøkul („Tyvens Hest"), eller en Ø, hvor Henrettelser foretoges, for Tyvsholmen.

Mod vest betegnedes Byfredens Grænse ved Mærker paa de Veje, som førte fra Byen; det var jo saa naturligt, da det især var Gader og Veje, som skulde beskyttes ved Stadens strængere Lovbestemmelser om Brud paa den offenlige Fred. Ad den nordlige Vej gik Byfreden til „Kolstrup Stenbro", ad den vestlige til „Gundetved Led". Kolstrup eller Kolstorp er Byen ved Bakken (Kollen), Gundetved Led er Leddet ind til en Skov (Tved), eller en Skovlod, der vel har været opnævnt efter en eller anden Gunde; det fandtes ligeudenfor Byen paa Vejen til Ny Mølle, fordum altsaa Gammel Opnør. Mod syd gik Byfreden ud over Aaen ind i den Skov, som her strakte sig lige ned til Vandet, Skjellet var ved den første Bæk som skar Vejen. Mod øst endelig, ud over Vandet, gik Byfreden indtil Skarvrev, et Rev, som fra nord strakte sig ud over Fjorden i en Afstand af en god Mil fra Byen; det var opnævnt efter de Søfugle (Skarver), som havde deres Tilhold paa dette Sted.

Aabenraa Stadsret, den saakaldte Skraa, er udstedt i Aaret 1335, men af dens Indledning fremgaar, at dens Indhold er ældre, det tilskrives Kong Valdemars Tid. Dette var nu paa den Tid ikke usædvanligt i Lovstykkerne og beviser kun, at Bestemmelserne er ældre end Skraaen, ja saa gamle, at Ingen mindedes deres Oprindelse paa den Tid, da de blev optegnede. Dette skete heller ikke blot for at faae dem bragte paa Pergament, men for at faae den regerende Hertug Valdemars udtrykkelige Stadfæstelse paa dem. Det var en lovløs Tid her i Landet, Grev Gert spillede Herre paa Halvøen og andre Herrer paa Øerne, der var ingen Konge i Landet; under saadanne Omstændigheder var det i høj Grad ønskeligt at have sine Rettigheder paa Prent. Hertug Valdemar stadfæstede da ogsaa Skraaen paa Sønderborg Slot den 1. Maj 1335, som han selv siger med sine bedste Mænds Raad og Samtykke, saaledes som hans Forfædre, de fremfarne Konger, særlig Kong Valdemar, havde undt Byen den.

I Skraaen er der især een Ting, som tilskrives gamle Kong Valdemar, nemlig den „Fægang", som var tilstaaet Byen paa syv tilgrænsende Landsbyers Marker, nemlig Horstorp, Stubbæke og Aatorp (Hostrup, Støbbæk og Aarup) mod syd, Hesel og Gammel Opnør mod vest, Brunde og Løjte mod nord. Det

var en Selvfølge, at Kongen ikke kunde give Bymændene denne Ret, hvis ikke han selv i Forvejen havde havt den, og det maa derfor antages, at han har ejet mere eller mindre Jordegods i alle disse Byer, ligesom vi ser af Jordebogen, at han endnu ejer 6½ Mark Guld (der regnes at svare til lige saa mange Bol paa den Tid) i Hesel og Aarslev; 2½ Mark i Opnør, godt 2 Mark Guld i Ensted og noget mindre i Horstorp Hoved. Med Hensyn til Græsgangen i Østerskov beretter Skraaen selv, hvorledes Kongen bar sig ad med at skaffe Byen den. Han kjøbte nogle Jorder paa Kolstorp og Gammel Opnør Bymarker, der derefter kaldtes Kongskjøb, og gav dem senere tilbage til de tidligere Ejere mod at Byerne tilstod Aabenraa den attraaede Ret. Skoven syd for Byen kaldes i Skraaen Kongslund og tilhørte ligeledes Kongen, Bymændene havde eller fik senere ved Hævd Ret til ogsaa at benytte den til deres Fægang; den kaldes senere Sønderskov. Byen mistede atter efterhaanden disse værdifulde Rettigheder. Da Hertugdømmet 1544 deltes mellem Kong Kristian III. og hans Brødre, faldt Aabenraa Amt til Hertug Adolf af Gottorps, Lyngtoft Herred med Tønder Amt til Hertug Hans af Haderslevs Del, og derved unddrog de Byer, som laae i Lyngtoft Herred sig deres Forpligtelse til at modtage Bymændenes Køer paa deres Marker; Aarup blev senere nedlagt og gjort til en Avlsgaard under Søgaard. Endnu i samme Aarhundrede oprettede Hertugerne en Avlsgaard ved Brøndlund, og til den Ende nedlagdes Byerne Hesel og Gammel Opnør, hvorimod Aabenraa fik to Bol i Kolstrup i Vederlag; men senere lagdes ogsaa disse til Gaarden af Hertugens nidkjære Amtsforvalter Dankwerth (1638). Paa Brunde og maaske ogsaa paa Løjt Marker derimod vedligeholdtes Retten til Græsning noget længere, men er vel senere ved Udskiftningen bleven afløst.

Kong Valdemar er ikke blot efter Traditionen Byens ældste Lovgiver og Velgjører, han er ogsaa den der første Gang historisk bringes i Forbindelse med Kongsgaarden eller Borgen. Her var det nemlig, siges der, at han var saa heldig at fange sin oprørske Frænde, Biskop Valdemar af Slesvig, der vilde bemægtige sig den danske Trone. Valdemar var den Gang endnu kun Hertug i Sønderjylland og det er ikke usandsynligt, at det netop er i denne Stilling han særlig har taget sig af Aabenraa, saa han har opholdt sig her og derved har fattet Interesse for Bymændene. Han kunde heller ikke let have valgt nogen skjønnere Egn til sit Opholdsted i Sommertiden eller naar Jagten samlede de Store paa Skovslottene; thi Aabenraa ligger, og laa fordum i endnu højere Grad, omgiven af dybe Bøgeskove, og bratte Højder, venlige Aaer og Bække, Søer og Kjær i Forening med den brede Fjord giver Stedet en overordenlig Ynde og Rigdom.

Allerede i Kong Valdemars Jordebog (1231) opføres der en Indtægt af Tolden i Ris Herred, et Bevis paa, at der var en Kjøbing her med Ind- og Udførsel. Som Gjenstand for denne Fortoldning nævner Skraaen Heste, Kvæg, Varepakker og Humle. Dette sidste er især ejendommeligt for Aabenraa; saa langt vi kan gaae tilbage er der Tale om Humlegaarde ved Byen, Borgerne betaler en Afgift i Humle, en Humlegæld. En Del af dette Produkt udførtes vistnok, men der var ogsaa Bryggerier i selve Byen, og dens Øl var vidt og bredt bekjendt for sin Godhed; især roses der en Slags, som Organisten Claus Møller, der 1620 har beskrevet Byens Tilstand og historiske Minder, kalder „Kükelhaen", og som skal have været i almindelig Brug som Godtøl blandt den indfødte Adel, der, som han siger, i hans Tid var ifærd med at forsvinde for den indtrængende tydske Højadel. Ved Siden af sin Handel, sin Haandværksdrift og Humleavl havde Byen endnu en ikke uvæsenlig Indtægt af Fiskeriet i Fjorden, der især skal have givet megen Makrel, hvorfor denne Fisk endnu sees i Byseglet.

Ved alt dette var Aabenraa dog stadig en lille By, der ikke kunde maale sig enten med Flensborg eller Haderslev, og Grunden hertil var vistnok især den, at ingen af Landets Hovedveje førte herigjennem eller uden Vanskelighed kunde føres hertil. Halvøens store Hærvej gik som bekjendt længere vesterpaa; den naaede mellem Uge og Ensted det Højdedrag, der her gaaer fra øst til vest, den Gang dækket af Skov, under Navnet Urne; her paa Skjellet af tre Herreder holdtes det berømte Landsthing ved Gaarden Urnehoved, paa hvilket Erik Emun var bleven dræbt af Sorte-Plog; herfra førte Vejen nordpaa til Ris og Toldsted. Længere østerpaa derimod var der en lignende Forbindelse mellem Kysterne af Sønderjylland, Als og Fyn; fra Varnes Hoved førtes man over Vandet nordpaa til Aarøsund eller østerpaa til Als og Assens; her laa der i Middelalderen en lille Kjøbing. Aabenraa derimod laa ikke heldigt for den Tids ufuldkomne Transportmidler, Vejene nordpaa var vanskelige paa Grund af de stejle Bakker, syd- og vesterpaa synes der at have været brede Mosedrag. Havnen brugtes imidlertid endog af langt bortliggende Steder; saaledes gav Kong Kristoffer 1257 Munkene i Løgum Kloster Tilladelse til uden Afgift at lægge deres Skibe i hans Havn i Aabenraa, hvoraf vi da tillige seer, at Kongen var den egenlige Ejer af Byens Grund, som det ikke sjælden var Tilfældet i Middelalderen. At Borgerne selv deltog i en mere udbredt Handel, sees ogsaa af Skraaen, der særlig omtaler Forholdet til Skaane og da vel sigter til Deltagelsen i Sildefiskeriet i Øresund.

Endnu i Aaret 1366 udstedte Hertug Henrik af Sønder-

Jylland, den sidste af det danske Hertughus, et Brev paa sin „Borg Aabenraa"; saa hører vi Intet til den, før der fortælles, at Dronning Margrete i Aaret 1411 bryder den ned og bygger Brøndlund istedenfor. To Aar i Forvejen var det lykkedes Dronningen ved Forliget paa Hindsgavl at komme i Besiddelse af Borgen Nyhus og Staden Flensborg; den 20. Januar 1411 havde Hertug Erik af Saxen og Hertuginde Elisabeth dernæst sat Aabenraa i Pant til hende for 3000 Mark lybsk. Brevet, hvis Original endnu findes i Geheimearkivet i Kjøbenhavn, viser, at der til Aabenraa „Slot og Fæste" ikke blot var lagt Staden af samme Navn, men ogsaa de kongelige Birker Varnes, Søtorp og Alslev og de to Herreder Sønder-Rangstrup (d. e. Ravnstorp) og Ris, samt det halve Land Barsø; det er det samme „Gods og Leen", som bestandig senere udgjorde Aabenraa Amt. I Pantebrevet forudsættes iøvrigt, at Dronningen havde Ret til at flytte Slottet eller at opbygge nye Borge i Lenet, men det bestemtes for dette Tilfælde, at Pantesummen skulde blive uforandret: — weret sake, dat desse vorbenomete vorstinne vnde vrowe koninginne Margareta edder ere eruen vnde nakömelinge wolden dat vorscrevene slot Openraa vpp eyne anderen stede buwen edder eyn ander slot jn desses slotes leen nye buwen, so schal men dat nicht högher losen, wen jn sulker mate, als vorscrewen steit.

Det nye Slot ved Aaen synes at have faaet sin største Styrke ved sin Beliggenhed i et Skovkjær, der meget betegnende kaldtes Brøndlund. Men dets Bygninger naaede aldrig den Fuldkommenhed, som vistnok var tilsigtet eller som Dronningen i det mindste forstod at give Slottet paa Bjerget ved Flensborg, der opførtes samtidig. Det var heller ikke af samme Vigtighed for Landets Forsvar i det Hele og det kommer kun en enkelt Gang til at spille en Rolle i de store politiske Kampe om Hertugdømmet. Det bliver derimod for Fremtiden Sæde for den hertugelige Lensmand (Embedsmand, Amtmand), der bestyrede de nævnte Herreder og Birker, senere tillige det nedlagte Kloster i Løgum. I 1429 gav Begivenhedernes Gang det dog en vis Betydning. Kong Erik af Pommern havde en Besætning af over 60 Mand paa Slottet og ogsaa Staden var indrettet paa Forsvar. Hansestæderne, der Aaret i Forvejen havde gjort et forgjæves, om end storartet Forsøg paa at ødelægge Kjøbenhavn, lejede Hertug Vilhelm af Brunsvig-Lüneburg med „firehundrede Glavind" (Lanser) til at gjøre et Angreb paa Jylland, og sent paa Sommeren gik han over Ejderen; vor Frue Dag i Høsten lagde han sig foran Aabenraa og Brøndlund. Belejringen varede fire Uger, da blev baade Slottet og Byen erobrede ved Storm; de Fremmede plyndrede efter Tidens Skik, Alt hvad

der havde Penges Værd blev taget. Derpaa blev der lagt Besætning saavel i Slottet som Staden, og Virkerne (Voldene) styrkedes med Pæleværk, Gravene gjordes dybere og bredere. Men dette djærve Forsvar af den lille By havde frelst Nørrejylland for de fremmede Gæster; thi da Hertug Vilhelm var færdig med Aabenraa, var ogsaa den Maaned gaaet, for hvilken han havde modtaget Sold, og han vendte om igjen den Vej han var kommen. Aabenraa og Brøndlund blev derimod fra nu af i Tydskernes Vold og de gjorde ikke ringe Skade i hele Nordslesvig fra dette faste Punkt ud. Kort efter døde imidlertid som bekjendt Krigen hen og der indtraadte nu en lang fredelig Periode for Hertugdømmet.

Borgerskabet i Aabenraa skulde dog endnu engang lide for sin Troskab mod Danmarks Konge. Da i Aaret 1523 den jydske Adel havde opsagt Kong Kristjern den Anden Huldskab og Troskab og udvalgt hans Farbroder Hertug Fredrik af Gottorp, vakte dette almindelig Sorg og Bekymring blandt de upriviligerede Stænder, ikke mindre i Nordslesvig end i det øvrige Danmark. Bønderne fra de omliggende Herreder samlede sig paa det gamle Landsthing ved Urnehoved og besluttede at være Kong Kristjern tro; Herredsfogden fra Slogs Herred, Niels Henriksen, optraadte som Ordfører for dem, der ønskede at Hertugens Sag skulde nyde Fremgang, thi Tønder Amt hørte med til hans Besiddelser, medens baade Flensborg, Aabenraa og Haderslev var kongelige. Thinget opløstes i aabenbar Uenighed, Niels Henriksen maatte undfly, forfulgt af de vrede Bønder, der tilsidst drog deres Vaaben; hans Kappe, der blev gjennemboret af Pile, ophængtes senere til Minde om hans Iver for sin sejrrige Herre i Bylderup Kirke, og han selv fik sin Gaard Hastrup skattefri for sig og sin Slægt.

Stæderne stod ikke tilbage for Landet. Dagen før Midfaste Søndag, den 14. Marts, kom Hertugens Folk til Ris; de sendte Bud ind om Aftenen til Borgemesteren i Aabenraa, Hans Kristjernsen, og lod ham bede om at faae „en Læst Øl eller en halv" ud til Hovedkvarteret. Sendebudene fik Afslag og spurgte da, hvem Byen tilhørte? Svaret var: Kong Kristjern. Dertil sagde Landsknægtene, at de vel skulde lære Bymændene at tappe Øl. Søndag Nat ankom Skarerne til Byen, indtog Slot og Stad og begyndte strax deres Ødelæggelse; de greb og pinte nogle, andre dræbte de paa forskjellig Maade, overalt plyndrede de hvad der var at faae; Enhver som kunde undkomme forlod sit Hjem og søgte Tilflugt i Skovene eller paa Søen; endnu hundrede Aar efter kunde gamle Folk fortælle om de Grusomheder, som blev begaaede. Næste Morgen brød de ind i Kirken, hvorhen mange havde reddet deres Ejendele, alt gjordes her til

Bytte. Sengeklæder tog de og skar op, lod Fjerene flyve ud, saa det var som et Snevejr, og brugte Vaarene til at samle Kosterne i; Kvæg og Heste tog de med fra Marken, Korn og større Bohave satte de sig i Besiddelse af for at sælge det til Borgerne selv eller de Bønder, som kom tilstede, da Husene begyndte at gaae op i Luer. Af Stadens Arkiv reddedes Intet uden Privilegierne.

Faa Dage efter havde Borgerskabet i Flensborg ikke desmindre Mod til at bevidne Kongen sin uforanderlige Troskab: „Vi ville staae hos Eders Naade med Liv og Gods efter alle vores Formue," skrev de den 19. Marts, „og skal Eders Naade intet andet finde uden Troskab, kjende det Gud alsommægtigste, den vi Eders Kongel. Majestæt befale med lang Sundhed." Men det var forgjæves at staae imod den overmægtige Fjende, og kort efter var Hertug Fredrik Eneherre, ikke blot i Sønderjylland, men i hele Danmark. —

Kirken ligger i Aabenraa udenfor den oprindelige By, paa en Bakke nord for den ældre Borg. Grunden hertil var uden Tvivl den, at Aabenraa hørte til et større Sogn og at altsaa Kirken var en fælles Ejendom. At den dog stod i særligt Forhold til Kjøbingen fremgaaer som det synes af dens Indvielse til de Søfarendes Patron, den hellige Nikolaus, hvad der vistnok i Reglen kun var Tilfældet med Kjøbstadskirker. Det er da muligt, at den nuværende Stenkirke kan være opført væsenlig af Bymændene, medens Sognet forhen maaske havde havt en ældre Kirke paa et andet Sted, længere borte fra Stranden. Naar vi imidlertid siger: den nuværende Stenkirke, maa der derved ikke tænkes paa Bygningen som den nu staaer, men som den var fra først af, før en Række Udvidelser og Ombygninger efterhaanden helt forandrede dens oprindelige Former.

I J. P. Trap's fortjenstfulde Værk om Hertugdømmet Slesvigs Topografi findes der Tegninger af Kirken saavel i dens nærværende som i dens oprindelige Skikkelse efter de endnu bevarede Rester, og heraf sees den da at have været en meget smukt anlagt Korskirke paa over 50 danske Alen indvendig Længde, et Tværskib paa 40 Alen, og med halvrunde Udbygninger, saavel til Hovedalteret i Øst som til to mindre Altre i Korsfløjene; den ene af disse er endnu bevaret. Bygningen hidrører omtrent fra Midten af det 13. Aarhundrede og synes altsaa at stadfæste den Tradition, at Byen og Kirken 1247 blev ødelagte i Kampen mellem Kong Erik og Hertug Abel. Naar derimod samme Tradition tilføjer, at der før den Tid skulde have ligget en Knudskirke inde i Byen, da kan vi ikke tillægge dette nogen Betydning, saalænge ikke mere tilforladelige Vidnesbyrd derom er fremførte; det er ikke sandsynligt, at Staden skulde være gaaet

tilbage fra at have Kirken i sin egen Midte til at skulle søge den udenfor. Hvad der vistnok har givet Anledning til et saadant Sagn er snarest et Kapel, som Knudsbrødrene kan have havt i deres Gildehus; thi alt i Stadsretten træffer vi ved Siden af et Nikolaj Gilde og en Nikolaj Hvirving ogsaa et Knudsgilde. Disse Lag mellem Borgerne havde gjerne tillige en religiøs Karakter, og ligesom Knudsbrødrenes Gildehus i Flensborg fik Navnet „den katholske Kirke", kan det være skeet i Aabenraa.

Fra først af var Nikolaj Kirken og det tilliggende Sogn kun af ringe Betydning; den ydede kun tolv Skilling i Skat (Cathedraticum) til Biskoppen, hvad der var Taxten for de mindre Kirker, medens de større, f. Ex. Nis, Løjt og Bjolderup, gav det dobbelte. Men da vi ikke veed, naar denne Ansættelse har fundet Sted, kan vi selvfølgelig intet slutte heraf med Hensyn til Byens Historie. Senere fik derimod Kirken en større Betydning; efterhaanden voxede de Gejstliges Antal og den fik syv Altre, der var indviede til St. Nikolaj, Jomfru Marie, St. Anna, Mikael, Andreas, Margrete og Herrens Legeme. Præsterne og Diakonerne dannede et Broderskab og kaldtes Marianere, de boede hver i sit Hus omkring Kirken og havde et fælles Forsamlingshus der hvor nu Raadhuset staaer; der kunde de ogsaa modtage Biskoppen, naar han kom paa Visitats. Hele Bakken med Kirken, Kirkegaarden og Præsteboligen blev omgivet af en Vold. Navnet Marianere tyder paa, at Kirkens oprindelige Indvielse har været til Jomfru Marie ligesom Hovedkirkerne i Flensborg og Haderslev; det var ikke usædvanligt, at man i den katholske Tid forandrede Indvielsen, naar en ny Bygning opførtes, idet man valgte en mere særlig Helgen ved Siden af den ældre, der gjerne var vor Frue eller en af Apostlene. I Odense har vi netop det samme Tilfælde; den bekjendte Albani Kirke, i hvilken Kong Knud den Hellige blev dræbt, var oprindelig indviet til vor Frue, og Præsteskabet hed derfor ogsaa bestandig Marianere. Paa denne oprindelige Indvielse til Jomfru Marie tyder det ogsaa, at der var et Alter til hendes Ære i den senere Kirke. Til hendes Moder den hellige Annas Alter maa derimod rimeligvis det Billede henføres, der omtales i Reformationstiden som Gjenstand for Valfarter og Overtro, ligesom den forgyldte St. Hjælper i Kliplev:

et naadefuldt Billed monne der staae,
som er sankta Anna udi Aabenraa.

Andre har dog paastaaet, at dette Billede havde sin Plads syd for Byen paa det saakaldte Kapelbjerg.

Da Reformationen nærmede sig til Sønderjyllands nordlige Egne varede det ikke længe før Kjøbstæderne sluttede sig til den;

ogsaa i Aabenraa fik man en protestantisk Præst, men det var ham selvfølgelig umuligt at boe blandt sine katholske Kaldsfæller ved Kirken; Bymændene gav ham derfor en Bolig hinsides Tyvkjærbæk, og her blev han til Marianerne efterhaanden var uddøde. Det sees altsaa, at denne Forandring ikke her førte til voldsomme Omvæltninger eller Forfølgelser.

Der var ingen Klostre i Aabenraa, saaledes som i Hertugdømmets andre Byer; rimeligvis har Marianerne været tilstrækkelige baade til at tilfredsstille Borgernes religiøse Trang samt undervise deres Børn og til at lægge fuldstændig Beslag paa deres Evne til at give fromme Gaver, saa Tiggermunkene ikke har havt Lyst til at vove et Forsøg. Derimod fandtes der tidlig et Hospital eller en saakaldet St. Jørgens Gaard udenfor Byen, bestemt til at modtage de uhelbredelige Syge, især Spedalske, som Middelalderen med sin ringe Sans for Renlighed altid havde Overflod af. Allerede i Knud Snubbes Testamente, der er skrevet før 1283, betænkes ikke blot Kirken, men ogsaa Hospitalet i Aabenraa med en Gave, ligesom de tilsvarende Jørgensgaarde i Slesvig, Flensborg og Ribe; de fik hver 1 Mark Sølv.

Med Hensyn til Byens kirkelige Stilling i Middelalderen kan endelig endnu bemærkes et Par Ord om Forholdet til Bispen. Aabenraa hørte til Slesvig Stift, ligesom hele Ris Herred, medens derimod største Delen af de nærmeste Herreder hørte til Ribe, der strakte sig frem lige til Hellevad og Egvad. Biskoppen havde en Gaard i Hesel, vest for Byen, og en Del Bondergods, der udgjorde et eget „Fogedi Kolstrup" under Svavsted Slot; her boede altsaa en biskoppelig Foged. Skraaen bestemmer da ogsaa, at Biskoppen ikke maatte stævne nogen Borger, som var anklaget for Forsyndelser imod Kirkelovene, længere fra Byen end til sin Gaard Hesel; det var en Ret, som alle Kjøbstæder søgte at erhverve for at der kunde sættes Grænser for Prælaternes Vilkaarlighed i saa Henseende. Biskoppen oppebar til Vederlag for denne Ret to Kobberpenge af hvert „Madskab". Denne Beskatning efter „Madskab" kommer igjen overfor det verdslige Herskab, Lensmanden eller Fogeden; han oppebar aarlig elleve Penge af hvert „Madskab" og halvt saameget af et halvt; det var den saakaldte Arnegjæld, der skulde ydes til Midsommer. Et „Madskab" er nemlig, hvad vi kalder en Husstand, den Kreds, som har fælles Arne og Mad; et halvt Madskab er en enlig Person.*)

Det gik Aabenraa som alle de andre Byer, der efterhaanden

---

*) Den sidste Del af Sammensætningen er altsaa ikke „Skab", Madens Gjemmested, men den tonløse Endelse „—skab", som i Fællesskab, Fjendskab o. s. v. Ordet bruges især i Hollandsk om ethvert Fællesskab og er derfra kommen tilbage til os som „Maskepi" (maatschappij).

voxede frem, at der dannede sig en Forstad udenfor Volden; allerede ved Middelalderens Slutning optoges den i retslig Forbindelse med den ældre Stad. Udvidelsen straktesig næsten udelukkende mod nord, op forbi Kirken paa Bakken, henimod den gamle Grænse ved Tyvkjærbæk, og den Bydel, som kom til at ligge her, blev efter en almindelig dansk Skik kaldet „Ramsherred“ og optoges i Staden. Dog var endnu hele Partiet omkring det saakaldte Klingbjerg længe efter ubebygget; her opførtes senere en Teglgaard, som gav Bakken Navn efter sine Sten („Klinker“).

Denne frodige Udvikling led dog flere Gange betydeligt Afbræk ved de voldsomme Ildebrande, som gjentagne Gange traf Byen. Om Efteraaret 1576 hærgedes den saaledes haardt; alligevel gjenopbyggedes saa at sige hele Byen med Straatage og Træværk, de fleste Borgere havde Stalde og Lader med Oplag af Humle og Hø. Da kom den store Ildebrand i Maj Maaned 1610, den ødelagde 156 Huse tilligemed Kirken, Raadhus og Skolen; kun en 30 Huse blev forskaanede; Byen havde den Gang kun lidt over 200 Familier. I denne Nød henvendte Borgerne sig til deres Landsmænd baade i syd og nord, og rigelige Gaver fra hele Landet, lige fra Hamburg til Skaane, satte dem snart i Stand til atter at opføre deres Boliger. — Fr. Fischer har som bekjendt i de Slesvigske Provinsialefterretninger udførlig omtalt baade Branden og Hjælpen.

En Tid lang tegnede det nu næsten, som om Aabenraa skulde blive en agerdyrkende By. Som vi har seet, dannede Hertugen eller hans Amtmænd en stor Avlsgaard ved Slottet, men det gik her som samtidig saa mange andre Steder, at disse store Gaarde ikke svarede Regning og atter blev nedlagte. I Aaret 1638 tillodes det Borgerne som Vederlag for de to Bol i Kolstrup, som blev lagte til Gaarden, at indhegne og udskifte deres Græsning i Sønderskov; Aaret efter var denne Udskiftning fuldendt og St. Jørgens Hospitals Mark, som de længe havde havt i Forpagtning, blev ligeledes delt. Derpaa bortforpagtedes den 20. Juli 1649 Avlsgaardens Jorder til Bønderne i hele Amtet, der havde gjort Hoveri til den, for 1666 Rd. 2 Mk. aarlig med Ret til atter at bortforpagte enkelte Lodder af den, særlig til Borgerne. Følgen heraf var, at der holdtes offenligt Udbud paa de enkelte Marker, og dette Forhold vedblev for Fremtiden fra Hertugens Side fra den ene Forpagtningsperiode til den anden, saa alle de Bymænd, som havde Lyst og Evne til det, kunde faae Jordbrug i Overflødighed. Der anlagdes nu altid flere Humlegaarde, de nogenlunde velstaaende Borgere holdt Heste og Vogn og ogsaa den større Omsætning fik herved et Opsving. Dankwarth skriver ved Midten af Aarhundredet: „Borgerne lever ved Siden af Fiskeriet af Ølbryggeri, Ager-

dyrkning og Kvægavl, som ogsaa af deres Humle, hvoraf der groer temmelig meget omkring Byen i Lavningerne. Deres Skibsfart og Næring til Søs er vel ikke stor, men forbedres fra Aar til Aar."

Senere er Udviklingen gaaet i denne Retning; Havnen forbedredes efterhaanden, i Aaret 1609 paabegyndte man Skibsbroens Indrettelse, der anlagdes Veje mod syd og nord med Brolægning paa de stejle eller sumpede Steder, og derved lettedes Forbindelsen til alle Sider. Søen vandt snart Overhaand over Landets Tillokkelser, Skibsfarten forøgedes og støttedes af Skibsbyggeriet, Agerbruget ophørte og Humlegaardene blev til Frugthaver og Urtegaarde. Det 17. Aarhundredes Krigsulykker, der traf Haderslev saa tungt, forskaanede tildels Aabenraa, da Hertugen som oftest var i Ledtog med Landets Fjender; Byen vandt derved endog en Tilvæxt af flere velstaaende Familier, som maatte forlade de kongelige Amter. Derimod led Staden endnu meget af Ildebrande; der nævnes ikke mindre end sex af større Omfang i de nærmeste hundred Aar efter 1610.

A. D. Jørgensen.

Præsten: Trøst Eder, gode Kone! Naar Eders Mand banker Jer, da er det jo slemt nok, men man behøver dog ikke strax at tænke paa Skilsmisse.

Konen: Min gode Herr Pastor, jeg er aldeles enig med Dem og vil gjerne indrømme, at en Kone maa have sine Prygl, men den forrykte Karl overdriver det!

Dommeren: Hvorfor har du slaaet Mikkelsen med denne tunge Hammer i Hovedet. Han kunde jo være slaaet ihjel. Hvem vil vel bruge saadan et farligt Instrument?

Den Anklagede: Jeg er nu Smed, Herr Præsident, men hvis jeg havde været Skrædder, saa vilde jeg have givet ham en med Saxen eller med Pressejernet.

Det sidste Forsøg. En Mand saa i et Menageri en Forestilling med dresserede vilde Dyr. Efter Slutningen spurgte han Menageriejeren: „Herre, hvad koster det, naar De tæmmer min Kone?"

En lil' Histori om, hvodanne de' gik mæ, lav æ rejst' ind te Dragun.

(Alsisk Folkesprog).

Forleren Åvten va' vi te' Åvtensed[1], om ved e Fostermo's Månd. Vi fæk en Pif Røg o' en Gang Øl og sad og pråted'. Deæ va' stua Thammes og lil' Thammes og Thammes o e Pold[2] og Thammes Tveædryvve og lil Mistins Kloj[3]. Kloj han sægled i e Ølkrus og hogt i e Disk med sin Knytnefer, te de' kam smo Grav' etter te Tyd' o, te' han ho tjend Kongen som en Ka'l, og saa trygt han da novve røj Almanakker om sit Soldåteri med novve Løgn', te' en kund' godt ries en Gaa'stavver i em med en Tresk'[4] o e End' urren te en skuld' fåld' om. — Ja da e' de' e sam', sejer æ, æ hær og væt Soldåt, og hær J Lost te' og høer, så skal æ

---

1 Åvtensed: Aftensæde, Aftenselskab. 2 Pold: en lille Høj. 3 Mistin, Sammentrækning af Navnet Marie Kirstine. Kloj: Nikolaj. 4 Tresk': Træsko.

o'tehl Jær, hvodånne æ kam aftej i Flensborre, lav æ rejst ind som Rekrut te' e Dragunner i Slesvig. — Da ho vi ingen Skase[5] og Jærenbån' og sårren Troldskonster; æ fæk en Stump Flæsk og en Bles'[6] med Smør i og et Pa' Hues og Skjyoter i en gammel Kal'skinds Tanyster, æ ho ærre etter en Boss[7], dæ døj hjem ved vos, og så dingled' æ åv te Synderborre. Deæ kam æ te agind' med en Fuamånd[8] te Flensborre og tov i de' sam' Kaatier som han, heær i e Nuaren.[9] Di Søhnebo[10] Rekruter skuld æ tej om Moane[11] uh ved den åjen End' i e Staj, så kund' vi kom te og ag' te Slesvig. De' va Vinterdav', Klok' ho æ ingen ved mæ, da æ lat en blyv hjem, te di sku it tej mæ ėn fro i e Fremmed', og så var æ bang for og forsov' mæ. No — æ ho da sovve' et Skrup, og så bløv æ vagen, og de' va' helt lyst. Uha, uha, råft' æ, no hæ do sovve' øvver dej sjel, so æ, og sen fæk æ min Ynderbovs og min Skæt[12] o og listed' med hen tel e Vinder. — Jua: de' var ret nok; æ kund' kla't tehl ål' e Pånder o et Hus, der lav snert[13] ved og sie e Skorsten og e Gesims: æ måt' aftej. Æ smid e Klæ'r o mæ i en Snert,[14] fæk e Tanyster o e Nak og min knostere Kjep i e Hånd, og — vuptig var æ nen ad e Trap; æ kam e let te rysserind ebag, men de' avted' æ it. Dæ var ingen op; men Old'fa'r ho jå soj, te' di Stajs Sladallere stud' it op fø' Merre;[15] de' kun æ it bi etter, og så stak æ åv. Æ kam ud i e Synden; men sen mærgt æ nok, te' de' klar' Skin, æ ho set, var e Mon, og saa mødt' æ en Vejter. „Hva er e Klok'?“ sejer æ. „Wat?“ sejer han. De' va' Tysk, men æ forstuy e' og spur' egæn: „Hvo'månne er e Stajsklok?“ — „Halb twe“ — Si kun, de' var så

---

[5] Skase: Chaussee. [6] Bles: Blære. [7] Boss: Bursch: rejsende Håndværkssvend. [8] Fuamånd: Vognmand. [9] Nuarren: Norden. [10] Sohnebo: Sundeved. [11] Moane: Morgenen. [12] Skæt: Kaskjæt. [13] snert: tæt. [14] Snert: Hast. [15] Merre: Middag.

møjel som halve tue. „Så er æ kommen fo' tidle' op" so' æ; „men kå do it sej mæ, hvor der er et Stej, æ kån kom ind i og fo mæ et Slat Kaffe, fo go te'bag de' er æ it for; æ er en Rekrut, og æ gi' dej en Skjelling — en gammel Lybækker jo. — „So, so, jå, da er hier en Fru in e lüt Straat un' serre op un' venter sin Mann, der un' der" — og så kam æ derhen. Et lidt lække't Hus med sårren Trelugger for e Vinnere; men de' va' Lyss, for de' kund' æ sie ved en Spræk — uha! æ kån håvs e' så godt! — Æ knaldere o e Dør, og så kun æ høer, te hun kam og lut op. „Bist Du dar, min lever Mann?" — Ja, heær er æ, so' æ, og smutted' forbi hin ind i e Dønsk. No — hun bløv novve fo'hippe', lav hun såv mæ, og æ va da e lidt besippe', men æ skyd e Hja't[16] op i e Lyv og fo'told hind' sådånne og sådånne hænjd e sammel, om æ it kund' fo et Slat Kaffe fo' gui Uard[17] og Votalling.—Jo—så bløv hun da så fejt flink; men æ skuld' strøv[18], fo' hind Månd va' Skrere og va te' Maskerade; hun vild' it med, fo' hun ho fåt Frost i e Lildto[19] og kund' it fo Dånssko'o; no sad hun og vint ette den jæ Skrere; men han kund' kom hve't Yeblik, og sen ho han vist novver i e Hoj og kund' gi'e sej te' å ikkel, og fåndt han mæ, så va' Hunder og jet u'e'. No — ja, æ sku' nok strøv. Hun kam da mæ et stuat[20] Kop Kaffe og tu Skykke' Brød, men uha, uha, så høæ vi jen kom' dinglend' hen ad e Gah'. „Au wei, au, dat is min Mann!" jamred' hun. Æ va no it bang for en fuld Skrere, men da e Kuhn ha vat så uforskamme' flink, vild' æ og kun nøj sæt' hind' i Blød fo' de', og hun fåndt o et godt Roj. Ligh øvver e Kakkelo'n var en Luhg op te' så et Slavs Tørkammer; deæ kryf æ op med Tanyster og Stok og hele Mullevitten; æ fo'tryd kun skam=

---

16 Hjat: Hjerte: 17 Uard: Ord. 18 strøv: stræbe. 19 Lildto: lille Tå
20 stuat: stort.

melet e bag etter, te æ it ho fåt e Kaffe med. No — hun lut e Lugh i, og de' va' it miæ Plads, end te æ måt' sed' o e Lugh; hvørnær sen hun ho faat e Skrere i Seng, så skuld hun nok kom' og luk mæ nen. — Olt de' hæ tov jo e ledt Tid, og e Skrere bløv utålle og trumfed' o e Dør og råft', te' hun skuld' kom og luk op, og de' e lidt gavt. „Jå, Jå, lüt Fatter, Geduld!" — No — omsie kam han da ind; men han va gall: „Warum makst Du nich op, Du?" råft' han. „Aa, ik war in Schlåb, lüt Fatter! Komm nu to Bett!" Han ga' Mund i novve Tid, men så lirked' hun om med ham sålæng', til hun fek ham flink og i Seng, og hun gik vel med. E Tid bløv lang for mæ, der mått' ligg' krum o e Luhg og it ho miær og besteld end den jæ Finger, wenn æ høgger en åv og legger en o e Vej, og e Skrere vild' it sov'; han sang i e Seng, te de' gjåldere i e Sko'sten. — „Aa Mutter, wat en schönen Danz ick häv lern hüt Åbend, dat schallst du maal sehen!" — og så kund' æ høar, te han vipped' ud åv e Seng og begyndt og syng' og dåns'. Omsi'er fånd han o, te e Kuhn skuld' ud åv e Seng og leær' den je ny Dåns. „Aa, min lütje Taa deiht so weh!" — „Dat helpt nich Fru, komm man an!" Og så mått' hun da. No kund' æ it bjerre mæ; de' Spil mått' æ sie, hvo' e Skrere og e Kuhn dånsed' Frånsese i e ba Skjyot,[21] og så bogyndt æ og lirrek e lidt ve den jæ Luhg; me de' skuld' æ ho lat veæ med, for uha, uha! hvo' de gik te — Klask, fåldt e Luhg nen, og æ e bag etter med e Kalskind o e Ryg. E Skrere han vohld;[22] men æ sanked' min Kjep op og rupped' mæ ud a e Dør og bennekked' åv nen a e Gad' de' bedst æ kund', for æ kund' høær, hvo e Skrere løf o e Gad' og råft: „Kevalt, Kevalt, de Düvel is in min Hus, de Düvel is in min Hus!" —

[21] Skjyot: Skjorte. [22] vøhld: vrælede.

De Düvel de' er så møjel som e Trold, og de va mæ, han mind'. Hvodånne de sen gik vie, de ve'r æ it; men æ foglemmer e' åller, og de' fortryrre mæ indno for e Skrerekun og fo den Kaffe æ it fek.

—S.

En Borgermand saae en Hjort i en Dyrehave og spurgte en Jæger: Hvilken Alder kunne disse prægtige Dyr vel opnaae?

Jægeren: Ja, seer De, det kommer Altsammen an paa naar de blive skudte!

Curt Videriks Brønd.

Af Carit Etlar*).

Landevejen mellem Meldorf og Hademarschen førte i gamle Dage gjennem en Skov. Inden man naaede Grændsen mellem Ditmarsken og Holsten aabnede Skoven sig pludselig for et veldyrket Stykke Land, gjennemstrømmet af en lille grundet Aa, som gav sit Løb tilkjende ved en frodig Engstrimmel, langs med den ene Side. Den anden Side blev dannet af en stejl og overhængende Bakke, paa hvis Top der stod en Rest af den gamle Skov, hvoraf nu kun et Krat og nogle forkrøblede Egetræer ere tilbage. Gaarden som denne Jord tilhørte, vendte ud mod Landevejen, omgiven af en Have og en Række høje Asketræer langs med Gjærdet. I det ene Hjørne af Samme laa en Stendysse, der betegnede en gammel, næsten sammensunken Brønd. Et Vandtrug var dannet af en ud-

---

*) Meddelt Forf. af Præstedatteren Vilhelmine Schwartz af Vøhren.

hulet Egestamme. Brøndvippen var brækket og Opstanderen, som bar den, heldede mod Jorden grøn og mosgroet af Ælde.

Brønden kaldtes i gamle Dage Curt Videriks Brønd. I Gaarden boede engang to Brødre, der droge over til Bysum for at fare tilsøs paa de lange Rejser. Før de rejste, satte de deres vanføre Søster, som var Enke, til at bestyre Gaarden. Hun forstod sig ikke paa det og lod sig lede af en Mand, der hed Jerren Silves, han raadede hende saa slet, at hun tilsidst blev nødt til at sælge Huse og Marker og gaa omkring med en Krukke i et Baand, for at tigge Føden hos Folk i Sognet. Saa kjøbte Jerren Gaarden. Strax efter at Brødrene toge bort, var der megen Tale om, at de havde gravet deres Penge ned i en Messingkjædle et Sted paa Marken, da Jerren nu blev Herre, ledte han flittig derefter, han lod grave under hver Sten, under Buske og Træer i Haven, undersøgte Mure og Kjælder, men fandt intet. Nogle paastode, de havde seet smaa Lys vifte over en Høj ude paa Engen, den lod han sløjfe, men heller ikke der fandt han, hvad han søgte. Mange Aar efter at den vanføre Enke havde forladt Gaarden, sad Jerren en Dag i Bislaget, da kom en fremmed Mand gaaende henad Vejen, daarligt klædt og ringe at se til, han bød Goddag og Gudsfred, og spurgte, om han maatte hvile sig lidt paa Bænken, han havde gaaet langt og var træt og tørstig. — „Min Bænk er kun smal, sagde Jerren, og jeg er selv træt. Jeg vilde gjerne byde Jer noget at drikke, men der er Ingen hjemme til at hente Vand, vi ere ude at slaa Græs idag. I skulde ogsaa have et Stykke Mad, men jeg kan ikke skjære Brød, Pigerne ere nede paa Engen. Saasnart I er gaaet, skal jeg ogsaa derned og hjælpe med at sætte i Stak.“ — Den Fremmede blev staaende, og lod, som han ikke forstod ham. —

„Her seer saa kjønt ud," sagde han. „Jeg kunde have Lyst til at tøve her paa mine gamle Dage. Vil I sælge mig et Stykke af den Rugmark? jeg betaler strax og har ikke isinde at tinge." — Dermed tog han en Læderpung op af Lommen og raslede med Pengene. „Løft engang! den er tung, og det er rhinske Gylden allesammen." — Jerren Silves var en gjerrig Mand, han løftede paa Pengene og saae forbauset paa den Anden. — „Jeg vil ikke sælge min Rugmark, men vær saa god og kom indenfor, Solen brænder saa varmt herude." — „Vil I da sælge mig et Stykke af den Eng dernede? forlang hvad I vil. En Gylden for den første Favn, vi maale af, to for den næste, og saa dobbelt op for enhver, der følger efter." — „Jeg vil heller ikke sælge min Eng, men I kan faae et lille Stykke tilkjøbs af Haven, siden I endelig vil det," sagde Jerren. — Den Fremmede fandt, at det ogsaa kunde være godt, og valgte da det ringeste Sted, ved den gamle Brønd, hvor de plejede at kaste Stenene hen, som laa ivejen paa Marken. Jerren troede, Manden var ikke rigtig klog, men Pengene raslede i Pungen. Han spurgte, hvor stort et Stykke Jord, han vilde kjøbe, og den Fremmede mente, at ni Favne kunde være nok. — „Det er ikke stort, I behøver," sagde Jerren. — „Aa nej! men vi komme dog tilsidst begge To til at hjælpe os med endnu ringere Plads." — Saa spurgte han, om den gamle Brønd ikke gik med i Kjøbet? — Jerren sagde jo, men vilde vide hvorfor. — Det skal jeg sige Dig. Naar der engang kommer en tørstig Vejfarende forbi, vil jeg give ham at drikke. — De bleve da enige om de ni Favne Jord ved Brønden, og gik hen til Fogden for at han skulde være Vidne til Salget. Undervejs tænkte Jerren, der maa stikke noget under den Handel, som han vil dølge for mig. — „Det maa Du vide," sagde han til den Fremmede, „at Du hverken har Lov

til at bygge Hus eller Stald, eller saae eller høste, eller brygge eller bage paa den Grund, jeg sælger Dig." — Den Anden gik ind herpaa og bad blot om Lov til at sætte en Bænk hen ved Brønden. — „Hvad skal den Bænk til?" — „For at den Fremmede kan have et Sted at hvile sig paa, saa han ikke skal sige: „I Ditmarsken nægte de den Vejfarende baade en Bænk og en Drik Vand."" — Fogden skrev Handelen og Jerren blev meget forbauset, da den Anden navngav som Curt Viderik, saadan hed den ene af de to Brødre, der havde ejet Gaarden. — „Nu kan I nok forstaa, hvorfor jeg kjøbte det lille Stykke Have," sagde Curt. „Man holder jo altid af sin Fædrenejord, og den gamle Brønd er nu det eneste, jeg har tilbage af den." — „Det er maaske ogsaa det Bedste," mente Fogden og lo. — „Det kan gjerne være," sagde Curt. „Det faae vi nu se siden." Saa lo han ogsaa. — „Jeg har bestemt gjort en daarlig Handel," tænkte Jerren. — Næste Dag pælede Curt de ni Favne Jord ind, saa dannede han en Bænk foran Brønden. Folk fra Nabolaget kom hen for at se paa ham, og hver Gang Jerrens Tjenestetyende gik ud af Gaarden, lo de og ønskede ham tillykke med Handelen. Curt lod dem le og gav sig til at grave to dybe Huller foran Brønden. Saa kom der en Tømmermand og tog Maal, men hvad det skulde være til, fik de først siden at vide. — „I husker vel nok, at I hverken har Ret til at bygge Hus eller Stald," sagde Jerren. — „Ja, og ikke bage og ikke brygge," føjede Curt til. „Det har jeg heller ikke isinde." — Derefter rejste han en høj Pæl i et af Hullerne, næste Dag rejste han en til. Trediedagen lagde han en Tværbjælke over de to Pæle.

„Hvad ligner nu det?" spurgte han Jerren og dem som stode og saae derpaa. — „Det er jo en Galge!" raabte de, „hvad skal den til!" — „Til at hænge ham i, som bedrager den godtroende Enke;"

svarede Curt. — Næste Morgen hang der en udstoppet Mand i Galgen, Curt sad paa Bænken nedenfor og svarede dem, der kom forbi, at der hang Manden, som bedrog den evneløse Enke. Alle Folk i Egnen talte kun om den Galge, Enhver vidste, det var Jerren og hans Adfærd mod Curts vanføre Søster, der sigtedes til, de kaldte ikke Stedet for andet end Jerrens Galge. Drengene raabte efter ham, naar han kom paa Torvet, hans Bekjendte vilde ikke sidde hos ham i Kirken, han havde ogsaa ondt ved at faae Karle og Piger til at tjene paa Gaarden. — Han gik til Curt, en Gang, to Gange, og vilde gjøre Handelen om, men det kunde der ikke være Tale om, tilsidst besluttede han sig til at sælge Gaarden, men der var Ingen, som vilde kjøbe den. En Dag kom en gammel Kone ind til ham, da hun slog Kaaben tilside, kjendte han hende, det var den vanføre Enke. Hun tilbød at kjøbe Gaarden for samme Pris, han havde givet. Jerren lo, Ejendommen var det Dobbelte værd, men hun bad ham ikke at betænke sig for længe, ret nu gik hun og naar hun kom igjen, bød hun kun det Halve for den. Tilsidst maatte han sige ja, han havde ikke bedre Vilkaar, og de bleve enige om, han skulde komme ned til den gamle Brønd og faae Pengene betalt. Da de kom, sad Curt paa Bænken. — „Idag kjøber jeg mere Jord end sidst, men nu gjælder det om, hvor vi faae Pengene fra. De fortalte Jer nok, der var en Skat forvaret i en Messingkjædle, et Sted her paa Gaarden, I fandt den ikke, nu skal vi se, om jeg kan være heldigere. Han gik hen og løftede nogle af de øverste Sten bort bag den gamle Brønd. I et Hul under den kom en irret Kjædle tilsyne, deri laa netop den Sum, Jerren skulde have. — „Det kan gjerne være, her har været flere Penge gjemte, men det kommer dog endelig ikke Jer ved, skjøndt I har vogtet paa dem al den Tid, I boede her. Idag for=

staaer I først ret, hvorfor jeg saa gjerne vilde kjøbe den Brønd." — Jerren gik med sine Penge, samme Aften blev Galgen reven ned, og de to Sødskende boede siden paa Gaarden.

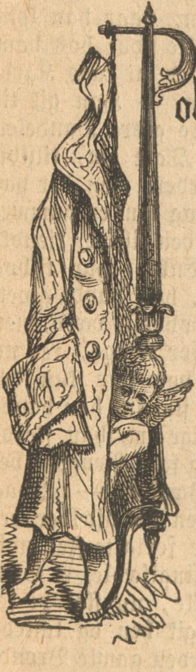

Politimesterens Uniform.

Af Beatus Dodt.

Tider ere svundne, Slægt er fulgt paa Slægt og Meget er nedsunken i Forglemmelsens Grav siden hine Dage, da Mester Josias Todsen var Oldermand for det agtbare Skræderlaug i Tønder. Som en velformuende Mand, der baade ejede Hus og Hjem, Penge paa Rente samt et Par af de bedste Fenner inde i Marsken, drev han sit Haandværk med al Kraft. Aldrig hvilede Arbejdet paa hans store Værksted og sjeldent blev Pressejernet koldt; thi uden at en Kjole eller et Par Benklæder vare syede paa hans Værksted, havde det ingen Art. Ingen forstod Snittet som han, og var der en lille legemlig Lyde, som skulde skjules for Verdens Øjne, ja saa vidste han stedse Raad og Udvej. Som han dernæst var en agtbar, retskaffen og brav Mand, saaledes var han ogsaa, hvad det Ydre angik, i høj Grad pyntelig og siirlig, ligesom

ogsaa Udtrykket i hans smukke Ansigt vidnede om Hjertensgodhed og en lys Forstand. Hvad Under var det derfor, at han, naar alt dette lægges sammen var mere end gjerne seet af de unge Piger, og flere end en havde været skjælmske nok til at gjøre alvorlige Forsøg paa at storme hans Hjerte, og det ihvorvel han ikke var saa ganske ung længere. Hidtil havde han imidlertid tappert afslaaet alle Angreb, og nu, da han havde naaet de Fyrretyve, troede han sig velforsikkret og garderet mod alle Følgende. Intet Menneske undgaaer imidlertid sin Skjæbne, og Mester Todsen maatte ogsaa kjønt lukke op for sin, da den en Dag bankede paa hos ham og bød sig til Gjæst.

Lidt længere nede i Gaden paa den modsatte Side boede Præsteenken Madam Brasen med sin Plejedatter Mathilde, der paa den Tid, da, som sagt, Mester Todsens Hjerte bankede frit og uanfegtet, var en ung blomstrende Pige, hvem sandelig Ingen, ligefra Kongen selv indtil Oldermanden for Skræderlauget i Tønder, skulde græmme sig ved at faae tildelt som sin Lod og Deel af Verdens Goder. — Hendes fine, lette Skikkelse, hendes bløde bøielige Figur, hendes rige, fyldige Haar, hendes blaa, klare Øine, hvori et skyldfrit Hjerte og et kjærligt Sind spejlede sig, medens af og til en lille Skjælm tittede frem. Alt dette havde Mester Todsen vissellig seet og glædet sig over mange Gange; thi naar han mødte hende paa Gaden eller paa Spadserevejen, som førte uden om Byen, saa udvexlede de stedse en venlig Hilsen og ogsaa ofte et Par skjemtsomme Ord; men derved blev det ogsaa. Mester Todsen fortsatte sin Vandring støttet til sin agtværdige Stok og passede forøvrigt sin Gjerning uden at tænke videre ved disse Møder. Hans Haand rystede ikke den mindste Smule, naar han hjemkommen atter tog fat paa Synaalen, ligesaa lidt som der var mere Glands i hans Øjne end der

ellers kunde være, naar han betragtede et Stykke ægte Brabanter Klæde eller en probert syet Livkjole.

Man veed imidlertid aldrig, hvor hastig det kan komme over En, som En af Svendene bestandig sagde, naar han paa blaa Mandag havde faaet en Lille over Tørsten, og Mester Todsen havde ingensomhelst andre Tanker end de, der angik hans hæderlige Haandværk, da han en Morgenstund gik ud til den nærliggende Herregaard Lundtofte for at tage Maal til et Sæt nye Klæder til Ejeren, den højvelbaarne Kammerherre Vedelsstjerne. Dette var iøvrigt en Tur, som han just ikke glædede sig saa overordentlig til, thi Kammerherren var just ikke altid god at komme tilrette med, og naar han var i det mørke Lune, saa kneb det for Mesteren, at han ikke i sin Forvirring tog Fejl af Maalet, saa at Benklæderne bleve for korte eller Kjolen for lang. Hiin havde nemlig i sine yngre Dage havt megen Sorg, der endnu ofte tyngede haardt paa hans Hjerte, og ihvorvel han iøvrigt var en brav og højhjertet Mand, saa formaaede han dog ikke at beherske sig, naar de mørke Timer indfandt sig, og hans Omgivelse maatte da undgjælde derfor. Tildeels ved hans egen Brøde havde nemlig hans Hustru i det andet Aar af deres Ægteskab forladt ham. Hemmelig var hun flygtet bort, medtagende deres eneste Barn, og trods Alt, hvad han havde gjort, havde det dog været ham umulig i alle de lange Aar, der siden vare hengaaede, at opdage mindste Sporer af hende eller Barnet.

Hvad han havde forbrudt imod hende, blev vel aldrig bekjendt; men Enhver, der havde kjendt hende, maatte vidne, at hans Skyld maatte være stor, siden den havde kunnet formaa hende, hvis rene Sæder og fromme Sind havde gjort hende elsket af Alle, til et saa fortvivlet Skridt. Som en Trøst og Opmuntring i sin Ensomhed havde han, længere Tid efter sin Hustrus

Flugt, taget en Slægtning, den unge Baron Meinsfeldt, til sig, der nu af Enhver blev anseet for Arving til Godset. Dennes glade ungdomsfriske Sind spredte nu Lys og Liv i det ellers saa triste Hjem, ligesom han ogsaa ved sit smukke Udvortes, sit fordringsløse Væsen og sin hjertelige Godmodighed blev hele Egnens Yndling og ikke mindst de unge Damers.

Som sagt, Mester Todsen følte sig just ikke saa ganske vel tilmode ved Tanken om det Besøg, han skulde aflægge, og havde det ikke været for den gode Fortjenestes Skyld, saa var han vel helst bleven hjemme. Denne Gang havde imidlertid dog Lykken været ham god. Kammerherren havde været i sit bedste Lune, han havde skjemtet og leet og tilsidst betalt en stor Regning med blanke nye Specier. Det var derfor intet Under, at Mesteren med glad og let Hjerte vandrede tilbage ad den Sti, der over Markerne førte ind til Byen.

Alt var saa frodigt, saa friskt og skjønt, som det kan være for os, naar Foraaret først rigtig har faaet Magt over Vinterens Efternølere, og det har udbredt sin Velsignelse over det nys tilbagevundne Rige. Tusinder af Blomster myldrede frem blandt det frodige Græs, i hvilket endnu Draaber af den nys faldne Regn flimrede og skinnede i Solens Straaler. Højt i den rene klare Luft lød Lærkernes glade Kvidren, og for hvert sagte Vindpust fyldtes Rummet med Foraarets kvægende forfriskende Blomsterduft, medens Kreaturet i graadig Lyst afrev det saftige Foder.

Overalt var Glæde, Liv og Solskin, og medens Mester Todsen langsomt vandrede fremad, nød han i fulde Drag den Skjønhed, der omgav ham, idet han hvert Øjeblik standsede, seende sig om med et glad, taknemligt Blik.

Som han saaledes gik, afbrødes han ved et muntert Godmorgen, der med en blød velklingende Stemme

raabtes efter ham, og da han forundret vendte sig om, stod han foran Jomfru Mathilde Brasen, der med en lille Kurv paa Armen, Straahatten i Haanden samt blussende af Varme og den hastige Gang, nu havde naaet ham.

Ofte havde han, som sagt, seet og talt med hende, men ingensinde var hun forekommen ham saa smuk og livsalig som i dette Øjeblik. Være det sig nu, at hans Hjerte, som en Følge af det milde Foraarsvejr og den skjønne blomstrende Natur, var mere modtageligt end til andre Tider, eller var det fordi at Naturens store Pulsslag, der havde bragt Liv og Bevægelse i Alt, ogsaa havde bragt hans Blod til at strømme raskere igjennem hans Aarer, vist er det, at han neppe formaaede at bortdrage sit Blik, der beundrende hvilede paa hende, eller slippe den varme, bløde Haand, som hun havde rakt ham.

„De seer saa vist paa mig, Mester Todsen," udbrød hun, idet hun med en let Bevægelse trak sin Haand tilbage, „at man kan blive ganske bange. Gudbevares, De troer da ikke, at jeg har stjaalet Smørret, som jeg har her i Kurven? Nej, jeg har betalt det i dyre Domme, der nok skal bringe Moder til at sukke, naar jeg kommer hjem; men her skal De ogsaa se, hvor dejligt det er." Ved disse Ord tog hun Laaget af Kurven.

„Ja sandelig, det maa De sige, hjerte Jomfru," svarede han bøjende sig over Kurven, „og saa lugter det saa lifligt af Markens velsignede Urter, at man kan blive ganske i Lysten derfor."

„Ja, lugt De hen," svarede hun, idet hun hævede Kurven; men idet han nu bøjede sig, kunde hun ikke modstaa Fristelsen til at give denne et lille Tryk, saaledes at hans Næsetip kom i Berørelse med Smørret."

„Ej, Ej," udbrød han forfærdet, der viste jeg mig

rigtig kejtet og ubehøvlet, og jeg maa ret meget bede Jomfruen om Forladelse."

„Aa, ingen Forseelse, Mester," svarede hun leende. „Den Smule, Deres Næse erobrede, kunne vi nok undvære. De har vel været ude hos Kammerherren paa Lundtofte?"

„Det har jeg, hjerte Jomfru, og jeg takker Gud, som førte mig paa Vejen i denne Stund, idet jeg derved kom til at møde Dem."

„Og derved kom til at nyde Duften af det nykjærnede Smør, mener De," svarede hun. „Ja Lykken var rigtignok stor; men det kan dog ikke nægtes, at den havde været større, naar De var kommen til at smage det."

„Det mente jeg dog just ikke, bedste Jomfru," svarede han med et lille Smil, thi min Lyst dertil er for Øjeblikket ikke saa stor, min Glæde gjaldt ene og alene Dem, og ingensinde veed jeg at have følt mig saa lykkelig som i dette Øjeblik, da jeg vandrer sammen med Dem paa denne velsignede Foraarsdag. Ved disse Ord dvælede hans Blik med et saadant Udtryk af hjertelig Beundring paa den unge Pige, at hun rødmende og forvirret vendte sig bort.

„Hvem skulde tro," svarede hun endelig, „om Dem Mester, naar man har seet Dem alvorlig og adstadig sidde paa Deres Bord, at De kunde blive saa betagen og overvættes begejstret ved en smuk Foraarsdag. De har jo dog seet adskillige."

Mester Todsen følte ikke den lille Braad med Hensyn til hans Alder.

„Det har jeg, ja visselig, det har jeg," udbrød han, „men det er for mig, som bleve mine Øjne for første Gang opladte idag, som formaaede først nu al denne Skjønhed at bevæge og opfylde mit Indre, og selv De, hjerte Jomfru, staaer for mig i et andet og skjønnere Lys, og næsten synes De mig ikke at være den samme, som jeg saa ofte har seet og talt med."

„Der kan man dog se!" udbrød hun med en forundret Mine, „hvilken Indflydelse Vejret kan have paa os ogsaa i en god Retning. Moder klager altid over Gigt og Uro i Kroppen naar det er vedholdende Østenvind; men maaske har her, foruden Vejret, ogsaa et Glas af Kammerherrens gode Vin bidraget sit til at sætte Dem i en saadan Affekt. Det er imidlertid en Sandhed, gode Mester Todsen, at naar man flyver

altfor højt, udsætter man sig for at falde ned, og jeg frygter derfor for, at De imorgen vil se mig i et andet og mere askegraat Lys." Ved disse Ord nikkede hun venligt til ham og rakte ham Haanden til Afsked, idet De nu nemlig vare komne til hendes Hjem.

At det var galt fat med Mester Todsen, mærkede Folkene paa hans Værksted snart; men hvori Ondet bestod, var en vanskeligere Sag at opdage. Svendene rystede paa Hovedet ved de underlige forkerte Svar de fik, naar de spurgte om Noget Arbejdet betræffende. Drengene lo, saa de gamle Klæder, de vare iførd med at sprætte op, rystede i Hænderne paa dem, og Mester selv saae saa ulykkelig og forvirret ud ved de Misforstaaelser, han afstedkom, at det var en Ynk at se paa. Alle hans Tanker, hans hele Hu og Sind havde kun en Retning, og det var skraas over Gaden, hvad Under var det derfor, at han glemte Maalet snart hist, snart her, at han snart tilskjar Benklæderne for lange, snart for korte, at han snart gjorde dem for rummelige paa det ene, snart for snevre paa det andet Sted, medens han ved det Altsammen sukkede dybt og vemodigt. Hvor meget han end anstrængte sig, hvor ofte han end højt og helligt lovede sig selv at holde sine Tanker til sit Arbejde, saa blev det ham dog umuligt; thi uden han vidste af det, uden Begreb hvorledes det var gaaet til, snege de sig bort over paa den anden Side af Gaden, og han greb sig da ofte selv i det, naar han i hele Timer havde siddet med Synaalen i Haanden uden at gjøre et eneste Sting eller staaet med Saxen foran det med Kridtstreger inddelte Klæde uden at gjøre et eneste Snit. Havde det varet længe forinden hans Hjerte blev antændt, saa maatte han erkjende, at det nu brændte i Fyr og Flamme. Saaledes kunde det imidlertid ikke vedblive at gaa, og han besluttede sig nu endelig til

at gjøre en Ende paa Sagen ved at skaffe sig Vished og lægge sin Skjæbne i Mathildes Haand.

Til deres Forbauselse saae derfor Svendene en Formiddag deres Mester vandre i den fuldeste Pynt med den høje sølvknappede Stok i den ene Haand og en stor Blomsterkost i den anden over Gaden og standse udenfor Madam Brasens Dør, ad hvilken han efter et Øjebliks Betænkning traadte ind.

I Stuen traf han til sit Held Jomfru Mathilde alene, og med en Følelse af dyb Glæde saae han hende rødmende og med et venligt Smil komme sig imøde.

„Jeg har indfundet mig her, hjerte Jomfru, for at tale med Dem om et for mig ligesaa kjært som vigtigt Anliggende," begyndte han efter at have taget Plads og bedet hende ikke forsmaa de medbragte Blomster, „men forinden jeg gaaer videre, vil jeg, som det sig anstaaer en Mand, hvis Hensigter ere alvorlige og ærlige, gjøre Dem Rede og Rigtighed for min Person og Stilling. Som Borger og Næringsdrivende har De og Deres Plejemoder kjendt mig i mange Aar, og jeg skal derfor kun med Hensyn til min Karakter og Vandel sige, at jeg med Gud i Hjertet og af et ærligt Sind har bestræbt mig for at øve Ret og Skjæl."

„Men min Gud, gode Mester Todsen!" udbrød den unge Pige forundret og uden at ane, hvad der laa ham paa Sinde, „hvad er der dog forefaldet siden De troer det nødvendigt at forsikkre mig om Noget, som ganske vidst Ingen og allermindst min Plejemoder og jeg har tvivlet om."

„Jeg tvivler ikke om Deres gode Mening, hjerte Jomfru, og jeg takker Dem hjerteligt derfor. Forefaldet Noget er der just ikke. Dog," vedblev han efter et Øjebliks Betænkning og med synlig Anstrengelse, „jeg vil saavel for min egen som for deres Skyld gaa lige løs paa Sagen, saa faaer Udfaldet i Guds Navn at blive, som det af ham er bestemt. Ja, hjerte Jomfru," vedblev han med et dybt Suk, „jeg er kommen for i Dyd og Ære at bejle til Deres Haand og Hjerte, for at sige Dem at mit hele Sind og Væsen er optændt af den inderligste Kjærlighed til Dem, og at jeg føler med Dem at kunne blive saa lykkelig, som noget Menneske kan blive det her i Verden. Hvad jeg ejer skal være Deres, og Gud skal være mit Vidne

til mit Løfte om at blive Dem en trofast og kjærlig Ven og Ledsager."

Den unge Pige var bleven blussende rød, og nu, da hun vendte sig om imod ham og rakte ham Haanden, strømmede Taarerne ned over hans Kinder.

„Hvad De der siger mig, Mester Todsen," svarede hun endelig dybt bevæget, „er for mig baade ærefuldt og smigrende, og af Hjertet paaskjønner jeg den Godhed og Velvillie De nærer for mig. Jeg har stedse agtet og æret Dem højt, kjære Mester, og det smerter mig derfor inderligt, at jeg netop skal være den, der skal berede Dem en maaske smertelig Skuffelse. Jeg er ikke længere fri, og har allerede i Aar og Dag været hemmelig forlovet med Holger Meinsfeldt. Ingen er vidende om det Baand, der er knyttet imellem os; men jeg troer det er min Pligt i dette Øjeblik ikke at dølge det for Dem."

Et Øjeblik sad Mester Todsen som ramt af Lynet ved denne saa uventede Meddelelse, idet et Træk af bitter Smerte gled hen over hans Ansigt.

„Baron Meinsfeldt," gjentog han endelig. „Ja tilvisse det er et bravt og retsindigt Menneske, og han vil sikkerlig gjøre Dem lykkelig. Naar jeg veed dette, hjerte Jomfru," vedblev han, tørrende sine Øjne, „naar jeg veed, at De ikke vil komme til at mangle en god og kjærlig Beskytter, saa vil dette tjene mig til Trøst og mildne min Sorg; thi har jeg vel end havt min egen Lykke for Øje, saa skal Gud vide, at Deres laa mig først og fremmest paa Sinde."

Det var et tungt Slag for Mester Todsen, og han kæmpede haardt med sig selv for at tilbagevinde Sindsro og Ligevægt. Han havde elsket Mathilde højt og inderligt, og han havde i forhaabningsfulde Øjeblikke tænkt sig et Liv sammen med hende fuldt af Lykke og Solskin. Nu var Alt tabt; men som han havde sagt til hende, saaledes sagde han ogsaa idelig

til sig selv: at det var hendes Lykke, det mest kom an paa, og han lovede sig selv at vaage over den saavidt det stod i hans Kræfter. Det lykkedes ham nu lidt efter lidt at vende sine Tanker og sit Sind til sit Arbejde og derved bortsky den bittre Kummer, der af og til knugede hans Hjerte.

Herved kom det ham til Hjælp, at det var en travl Tid paa Værkstedet. Hos Amtmandens skulde der være Bryllup, og da en Mængde saavel fra Landet som fra Byen vare indbudne dertil, saa indløb der Bestilling paa Bestilling af ny Klæder.

Endelig kom den højtidelige Dag. Den ene Vogn rullede frem for Døren til Amtmandens Bolig efter den anden, og Svende og Drenge paa Mester Todsens Værksted fik kun gjort lidt ved Arbejdet, saa travlt havde de med at se paa Stadsen. Mester selv kunde ikke en Gang holde sine Øjne derfra, og for første Gang i lang Tid oplyste et tilfreds Smil hans Ansigt, idet nemlig hans Blik faldt paa Politimesteren, hvis smukke røde Uniform han selv havde syet.

Det varede imidlertid ikke længe efter, at denne var gaaet ind i Bryllupshuset, og han kunde vel knap som en af Svendene bemærkede, have drukket Velkomsten med en Sukkerkringle til, før Madam Brasens Pige med alle Tegn paa Angst og Uro ogsaa ilede derind. Strax efter kom Politimesteren atter ud og ledsaget af Pigen gik han hastig ned ad Gaden og ind til Madam Brasen. Havde man før paa Værkstedet havt travlt med at beundre Bryllupsgjæsterne, saa fik man det nu ikke mindre med at spekulere over, hvad dette havde at betyde.

Den næste Dag blev imidlertid Gaaden løst til ikke liden Sorg og Uro for Mester Todsen. Madam Brasen var om Eftermiddagen bleven heftig syg, og da hun formodentlig i den tilkaldte Læges Ansigt kunde læse, hvor betænkelig hendes Tilstand var, saa

havde hun forlangt strax at komme til at tale med Politimesteren. Med ham havde hun derpaa havt en lang Samtale i Enerum, og var derpaa henad Natten død. Dette var den ene sørgelige Efterretning, som mødte Mesteren ved hans Indtrædelse paa Værkstedet den næste Morgen, den anden var, at Politimesteren maaske ikke havde overlevet Madam Brasen længere end et Par Timer. Strax efter at han var kommen hjem fra Bryllupet var han nemlig bleven ramt af et Slag, der endnu forinden Lægen kom, havde gjort Ende paa hans Liv, hvor stærkt og kraftigt det end kort iforvejen havde pulseret.

Ved dette Dødsfald var imidlertid det, som Madam Brasen i sit sidste Øjeblik havde betroet ham, bleven skjult for stedse; kun af enkelte Yttringer som Politimesteren, ved sin Tilbagekomst til Selskabet havde ladet falde, var man kommen til den Overbevisning at det var af ikke ringe Betydning, og det var derfor en Selvfølge, at Folk tidligt og sent brød Hovedet med, hvad det kunde være for en Hemmelighed han havde taget med i sin Grav. Hvad der imidlertid var afgjort og bestemt, og hvad der ved det Altsammen laa Mester Todsen mest paa Sinde, det var, at nu stod Mathilde ene i Verden, idetmindste indtil den, der havde paataget sig Forpligtelsen at forsørge hende, formaaede at indfrie den. Men hermed var det netop, at det saae mere end broget ud. Som det hed sig strax efter Madam Brasens Død, havde den unge Baron gjort sin Onkel, Kammerherren, bekjendt med det Forhold, hvori han stod til Mathilde, og dernæst bedt ham om hans Minde, idet han nemlig nu ønskede at ægte hende snarest mulig. Herved var imidlertid Uvejret brudt løs, og det langt forfærdeligere end det unge Menneske nogensinde havde tænkt sig, at det kunde blive Tilfældet. Som en Følge af Mathildes ikke alene borgerlige men ogsaa tvivlsomme Herkomst havde

Kammerherren bestemt nægtet at give sin Indvilligelse, det ene Ord havde taget det andet, og da den unge Baron tilsidst i opbrusende Ungdomsmod havde sat Haardt imod Haardt, saa havde Kammerherren højt og dyrt forsikkret, at dersom han giftede sig imod hans Villie, da ansaae Kammerherren sig med det samme som løst fra alle Forpligtelser, hvilket med andre Ord vilde sige, at da fik den unge Baron ikke Godset, hvorpaa iøvrigt dennes hele Livsstilling var bygget.

Da Mester Todsen erfarede, hvilken ulykkelig Retning Sagerne ogsaa i denne Henseende tog for Mathilde, besluttede han sig efter lang Betænkning til at gjøre et Forsøg paa at tale Kammerherren tilrette. Idet han nemlig gik ud fra, at naar Kammerherren, der ikke kjendte Mathilde, kom til Kundskab om, hvor god, velopdragen og elskværdig en Pige hun var, dog maaske vilde lade sig formilde. Hvor vanskeligt dette Hverv vilde være, indsaae han tilfulde; men Muligheden for, at han dog maaske kunde udrette Noget for Mathilde, lod ham snart overvinde alle Betænkeligheder. Efter at Beslutningen var taget, varede det ikke længe forinden han stod i Kammerherrens Forgemak, hvorfra han efter et Øjebliks Venten blev indladt.

Kammerherren, der sad i sin Lænestol, saae just ikke meget mild og medgjørlig ud; ikke destomindre kom han dog den Indtrædende imøde med den belevne Høflighed, der paa Grund af hans Opdragelse, aldrig svigtede ham.

„Maa jeg bede Dem tage Plads, Mester Todsen," begyndte han, „og lade mig vide, hvad der ligger Dem paa Hjerte."

„Hvad jeg har paa Hjertet, og hvad der har bevæget mig til at ulejlige Deres Højvelbaarenhed, er en ganske ejendommelig Sag, og jeg veed næsten ikke, hvorledes jeg skal begynde," svarede han, idet han i

synlig Forlegenhed drejede Hatten mellem sine Fingre.

„Naar man ikke veed, hvorledes man skal begynde, min gode Mester," svarede hin i en just ikke indbydende Tone, „saa forekommer det mig, at man ogsaa maa være i Vildrede med, hvorledes man skal ende, hvilket just ikke varsler noget Godt."

„Det mangler ikke Hr. Kammerherre, at jeg jo nok veed, hvad jeg egentlig vil, og talte jeg med min Ligemand eller for min egen Sag, saa skulde jeg nok komme tilrette dermed. Her er imidlertid ingen af Delene Tilfældet, og nu da jeg staaer overfor Deres Højvelbaarenhed, føler jeg først ret det mislige i mit Anliggende; hvor man imidlertid troer at kunne udrette noget Godt, bør man jo ikke vige tilbage, selv om man end derved kan synes at være ubeskeden. Som Deres Højvelbaarenhed maaske ikke ganske ubekjendt, har jeg i mange Aar kjendt afdøde Madam Brasen og hendes Plejedatter og jeg kan med Sandhed sige, at tvende mere agtværdige Damer gives der ikke i vor By."

„Det er meget muligt, Mester Todsen," afbrød Kammerherren ham med et mørkt Blik. „Som De imidlertid bemærkede er Madam Brasen død, Talen kan da vel saa kun vare om hendes Plejedatter."

„Ja, Deres Højvelbaarenhed, om hendes Skjæbne, der ligger mig tungt paa Sinde, er det, at jeg vilde tillade mig at tale med Dem. Ved et Tilfælde har jeg erfaret, hvilken ny Sorg, der foruden den, hvorunder hun allerede ved Tabet af sin Plejemoder bøjes, truer hende, og jeg har Haabet, at jeg ved den Skildring, jeg maaske bedre end nogen Anden, formaaer at give Hr. Kammerherren af hende, kunde bevirke, at De saae det Forhold, hvori hun staaer til den unge Baron Meinsfeldt i et gunstigere Lys."

„Hvad den Sag angaaer, Mester Todsen," svarede Kammerherren med et Udtryk af Stolthed og Vrede,

„saa kan det ikke noksom undre mig, at De har troet at kunne tillade Dem et saadant Skridt, og jeg maa nu næsten beklage nogensinde at have vist Dem Velvillie. Denne har imidlertid aldrig strakt sig videre end til, hvad der angaaer Deres Haandværk, hvori De er en dygtig Mand, og til Andet, end hvor jeg behøver Deres Bistand dette betræffende, kan vort Mellemværende aldrig komme til at strække sig. At Deres Anskuelser," vedblev han, „den Sag betræffende, hvortil De sigter, maa være i høj Grad forskjellige fra mine paa Grund af den forskjellige Stilling vi indtager i Samfundet, er en Selvfølge, og jeg vil sige Dem, at selv om den unge Dame, De omtalte, var Dyden og Elskværdigheden selv, saa vilde jeg aldrig give mit Minde til, at hun ved min Slægtning Baron Meinsfeldt blev indlemmet i min Familie; thi dertil hører foruden hine Egenskaber ogsaa, at hun maatte være ham jævnbyrdig." Ved disse Ord bukkede han koldt for den forbløffede Mester Todsen og forlod Stuen.

Det var kun et sørgeligt Resultat denne Underhandling fik. Han havde tænkt at tale til Kammerherren af sit fulde Hjertes Overbevisning, at bevæge ham ved Skildringen af den unge Pige, der var ham saa dyrebar, og nu havde han neppe faaet fremført et Ord. Harmfuld over det Nederlag, han havde lidt, og over den kolde, hoffærdige Maade, Kammerherren havde affærdiget ham paa, vandrede han nu hjemad, idet han grundede over, ved hvilke Midler det skulde lykkes ham at mildne de unge Folks Skjæbne; thi, som han idelig og idelig foreholdt sig: var det ham end ikke beskikket at blive lykkelig ved hende, saa vilde han dog gjøre Alt for at se hende lykkelig.

Ved sin Hjemkomst laa der paa hans Bord i Værkstedet Politimesterens Uniform, som han havde kjøbt af Enken for at benytte den til nogle Livreer,

som han skulde forfærdige. Næsten maskinmæssigt greb han Kjolen, og idet han vendte og drejede den, besaae han den med et prøvende Blik.

„Det er et fint Stykke Arbejde, Mester," bemærkede En af Svendene, „og jeg tør paastaa, at selv Hofskræderen i Kjøbenhavn skal have ondt ved at gjøre det bedre."

Efter denne Bemærkning syede han videre ventende paa Svar; men da der intet kom, skottede han hen til Mesteren og saae nu til sin Forundring, at denne var saa fordybet i Læsningen af et Brev, at han efter al Rimelighed Intet havde hørt. Hvor Brevet var kommen fra begreb han ikke, kun saae han, at idet Mester Todsen holdt Brevet med den ene Haand, stak den anden i en hemmelig Lomme, som han selv havde anbragt i Kjolen. Med et Udtryk af den højeste Overraskelse lagde han endelig Brevet sammen, hvorpaa han i længere Tid blev siddende hensunken i Tanker. Endelig sprang han hastig op, og idet han kastede Kjolen henad Bordet, greb han Hat og Stok og ilede ud af Værkstedet.

„Nej," udbrød Svenden, da han derefter saae ham hastig gaa ned ad Gaden, „har Mester Todsen ikke været gal før, saa er han da bleven det nu."

Ikke længe efter stod Mester Todsen atter foran Kammerherren, der med et Blik fuldt af Forbauselse og Vrede betragtede ham.

„Jeg skulde sikkerlig ikke, Hr. Kammerherre," begyndte han, „efter den Maade, paa hvilken jeg nys blev affærdiget, atter have ulejliget Dem, dersom jeg ikke følte mig overbevist om, at De, efter Gjennemlæsningen af dette Brev, vil indrømme, at dette Skridt ikke var ubeføjet." Med disse Ord overrakte han Kammerherren Brevet, der modtog det med et blandet Udtryk af Forundring og Tvivl.

Et Øjeblik gled hans Øjne ligegyldig hen over

Linierne; men snart fængsledes hele hans Opmærksomhed, og idet han langsomt læste Ord for Ord saae Mester Todsen, hvorledes Taarerne rullede ned over hans Kinder.

„Ja, det er hende," sagde han endelig med en af indre Bevægelse kvalt Stemme, „Du gode Gud, og hende, min Datter, har jeg seet paa med Stolthed og Foragt, har jeg nægtet at optage i det Hjem, paa hvilket hun fremfor Alle har Krav, og hvorfra hun

blev uddrevet ved min Brøde mod hendes Moder. De har læst Brevet, Mester Todsen," vedblev han i en smertelig Tone, „og veed altsaa, at hun, da hun forlod vort Hjem medtagende vor Datter, fandt et Asyl hos Pastorinde Brasen, hvor det lykkedes hende, under et antaget Navn at undgaa mine Efterforskninger. Ved sin Død, som indtraf snart efter, efterlod hun sig dette Brev, der indeholder fuldgyldige Beviser for Mathildes Fødsel, idet hun tog det Løfte af Madam Brasen ikke at benytte det, før Nøden tvang hende dertil. Med Sorg og bitter Smerte maa jeg indrømme, at jeg ved min Opførsel har nedkaldt denne hendes retfærdige Hævn over mig. Og nu Mester Todsen," vedblev han gribende dennes Haand, „takker og velsigner jeg Dem, hvem det lykkedes at finde dette Brev, uden hvilken jeg vel aldrig skulde have gjenfunden min Datter."

Noget efter at Kammerherren saaledes havde gjenfunden sin Datter og ført hende til hendes Hjem, fejredes hendes og Baron Meinsfeldts Bryllup. Mester Todsen deltog vel ikke i Festen, men i sit Hjerte delte han med vemodig Glæde den Lykke, der var bleven hende tildel.

Et Sted i Tyskland læste man paa et ved en Bro befæstet Brædt følgende Forbud: „Her maa Ingen ryge Tobak. Overtræderen bliver straffet med en Mult af 2 Rigsdaler, eller med et forholdsmæssigt Antal Stokkeprygl!
NB. Angiveren faar det Halve!"

General Schleppegrell tog sig efter mange Dages og Nætters Vaagen en Lur, da en Adjudant vækkede ham med den Besked: „Hr. General! Fjenden gjør en Bevægelse." Ærgerlig over at være bleven forstyrret, vendte Generalen sig om og sagde: „Saa meld ham at jeg nu ogsaa har gjort en Bevægelse."

Den lille Gaasevogterske.

ver en Gaas nu
artig gjække,
Alle ryster Ha=
len kjække!
Ej, I veed dog
hvem jeg er?
Dronning er
jeg jo for Jer,
I er' mine
Børn.

Du er min, Du blaa og hvide,
Som staaer nærmest ved min Side.
Duk saa Ho'det ned og op
Du der med den hvide Top,
Du er Hoftrompeter!

Ja, her staaer vi med hverandre,
Uden Sko og Strømper vandre
Snart i Skov og snart i Eng
Hele Ugen vi omkring
Selv den kjære Søndag.

Saadan gaar den hele Sommer,
Men naar Mortensdagen kommer
Gi'er det Steg og Gaasefidt,
I med Æbler fyldes tit,
Glæd Jer kjære Børn.

Kommer I i Præstens Gryde
Vil han sikkerlig sig fryde;
Nap da Græs og drik saa Vand,
At om Jer kan sige han:
Prægtige i vare.

Ho'det dukker, Halen ryster,
Tylder Kroen og Jer bryster;
I maa vide, hver en Krop,
Som vor Pastor spiser op,
Kommer op i Himlen. C. S.

Militærfri. Det kan være vanskeligt i vore Dage at finde en militærfri ung Mand, men værre er det at finde en militærfri Tjenestepige.

Ærlighed varer længst — for den bruges kun saa lidt.

Møntreduktion: Hvorledes omsættes en Lykkeskilling i den ny Mønt? Svar: Heldøre.

Tiggeren: En Skilling, go'e Herre! jeg er saa grulig sulten.

Den Rige: Hvorfor arbejder han da ikke?

Tiggeren: Ja, naar jeg arbejder bliver min Sult endnu værre.

„Spis, kjære Fader! til I sprækker", sagde en Bonde ved et Bryllup til sin Sjælesørger; „thi Gud skal vide, at det er Eder vel undt."

Flensborgeren Christian Paulsen.

Af M. Mork Hansen.

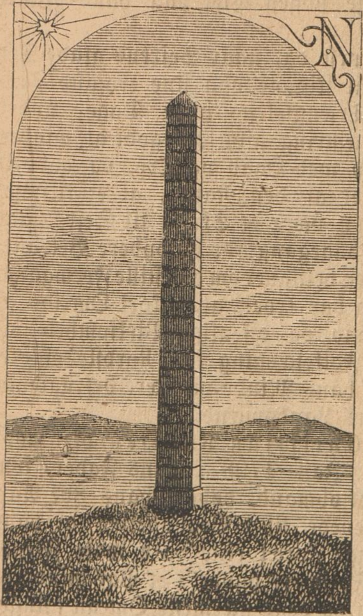

Naar en Gang, vi haabe snart, det højtidelige Løfte bliver indfriet, hvorefter den danske Del af Sønderjylland vender tilbage under Danmarks Krone, da vil Folket i sin Glæde ej blot takke Gud, al Sandheds Kilde, som lærte Verdens Herskere, at det kun da er en Velsignelse at kunne raade over mange Menneskers udvortes Liv og Velfærd, naar deres aandelige Liv bliver agtet og deres fredelige Ejendommelighed skaanet; men da vil Folket ogsaa med Taknemmelighed ihukomme de Mænd, som vakte det til Bevidsthed og kaldte dets rige, men slumrende aandelige Kræfter frem til at bære Blomst og Frugt.

Blandt disse Mænd indtager den i Overskriften nævnte Flensborger en udmærket Plads, ikke blot fordi han var en af de allerførste Sønderjyder, der kraftigt advarede imod den Fare, som truede det herlige gamle Modersmaal med Undergang, men ogsaa fordi han var en saa ren og ædel Stridsmand for en stor og herlig Sag, fordi han fra sin Ungdom af

og indtil sin Dødsdag stod saaledes i gode og onde Dage, og mest i de onde, at ej en Gang hans Modstandere kunde opdage nogen Plet paa hans blanke Skjold.

Men det er ikke først da, naar Sejrens glade Tid kommer, at Folket vil skjønne paa sine trofaste Forkæmper. Ogsaa i Trængselens bitre Dage, under Ventetidens lange Dæmring gjør det godt at mindes dem, der stred og led med Haab og Tro, og dobbelt godt, naar Striden er af den Natur, at et tilsyneladende Nederlag kan være et Skridt til Sejr, naar en haandgribelig Tilbagegang for en dybere Betragtning kan vise sig som en velsignet om end stille Fremgang.

Det er derfor jeg har troet, at et kort Omrids af Christian Paulsens Liv og offenlige Virksomhed vil være en velkommen Folkelæsning for Nordslesvigere, ligesom jeg veed, at hans Minde vil være befrugtende og styrkende for hans Landsmænd.

Paul Ditlev Christian Paulsen blev født i Flensborg den 18. Jan. 1798. Hans Fader, som var en velhavende Kjøbmand, døde i hans 8de Aar, men hans Moder levede til i Begyndelsen af hans eget Dødsaar. Begge Forældrene vare fødte Flensborgere, og begges Forfædre havde i et Par hundrede Aar boet i Flensborg og dens nærmeste Omegn (Angel og Sundeved). I hans Fødehus taltes altid Tysk, fordi Moderen ikke kunde tale Dansk, og Christian Paulsens hele Opdragelse og Undervisning var tysk. I sit tolvte Aar sendtes han til en berømt Opdragelses-Anstalt i Schnepfenthal i Thüringen, derefter til en Skole i det nærliggende Gotha, derpaa til Latinskolen i Lübeck, hvorfra han som Student besøgte Universiteterne i Göttingen, Berlin, Hejdelberg og Kiel. Her tog han juridisk Examen 1821. Uagtet saaledes hans Modersmaal var tysk og hans hele Uddannelse i Ungdomsaarene kun søgtes hos tyske

Lærere og blandt tyske Kammerater, maa vi dog kalde ham en af Danmarks ægte Sønner. Thi han har aldrig kjendt noget andet Fædreland end Danmark, og dette danske Fædreland elskede han saa højt, som et kjærligt Barn kan elske sin Moder. Det danske Tungemaal var ikke hans Moders, men dog elskede han ogsaa det med sønlig Kjærlighed, og der er ikke mange Danske, der har arbejdet, stridt og lidt mere for at bringe det til Ære end Christian Paulsen. Han har selv en Gang (i en Tale paa Højskamling 1844) forklaret dette Særsyn med følgende Ord: „At jeg ikke, som næsten alle mine Standsfæller (han var den Gang Professor i Kiel) staar i Danskhedens Mod-

standeres Række, dertil er Grunden maaske kun den, at mit Modersmaal ikke er dansk, thi jeg maatte ikke, som de i dansktalende Familier fødte, forsømme det uden Umage lærte Danske som noget ringere, for paa Tysk at blive dannet, men det Danske blev fremstillet for mig som en videværdig Læregjenstand, saa meget mere, som jeg ikke er født i en lærd, men i en Kjøbmands-Familie, der stod i Samkvem med dansktalende Bønder og Sømænd. Da der nu en Gang er kommen et andet Sind i mig, saa har jeg følt det som min hellige Pligt at pleje mine dansktalende Landsmænds Folkeejendommelighed og af yderste Kræfter virke med til dens Anerkjendelse, til dens Indsættelse i sin naturlige Ret." Det er just Sagen, at han betragtede de danske Sønderjyder som sine Landsmænd, og det gjorde han, fordi han fra Hjemmet havde medbragt den urokkelige Overbevisning, at Danmark var hans Fædreland. Derfor siger han et Sted i sine Dagbogs-Optegnelser: „I Midten af Tyskland er jeg bleven opdragen renere tysk end de fleste af det Danskes Modstandere, men medens mange af disse i vore Lærdoms-Skoler, hvor — ligesom over Hovedet hos Embedsstanden — Fordommen mod det Danske var stærkest, fra Ungdommen af have indsuget denne, har jeg i det fjerne Land, hvortil jeg medbragte en varm Kjærlighed til hele Fædrelandet, ikke været udsat for denne Smitte, men har uforstyrret kunnet udvikle min Barndomsfølelse til Livsanskuelse. Jeg kjendte intet fjendtligt Sindelag til Danmark eller den danske Regjering og mærkede heller intet saadant i mine Omgivninger; tvertimod hørte jeg ofte i Tyskland Agtelses-Ytringer. Danmark var jo i saa mange Henseender Frihedens Land: af alle europæiske havde vor Regjering først afskaffet Negerhandelen, og Trykkefriheden og Bondefriheden vare indførte i Danmark, medens der i den største Del af Tyskland endnu ikke

blev tænkt derpaa." Naar vi huske, at Paulsen ikke var 12 Aar gammel, da han for bestandig forlod sit Hjem, have vi et talende Vidnesbyrd om den store Betydning Barndoms-Indtrykkene kunne have for et Menneskes hele følgende Livs-Udvikling, og hvilket uhyre Ansvar de Forældre have, som i denne Retning forsømme deres Pligt saavel imod deres Børn som imod deres Fædreland.

Paulsen var som Student ikke blot en trofast Søn af sit danske Fædreland, men han var efter alle Vidnesbyrd en ung Mand af ædel Tænkemaade og rene Sæder. Med ihærdig Flid tilegnede han sig de omfattende Kundskaber, der hørte til hans juridiske Studium, og da han især vilde uddanne sig til dansk-slesvigsk Retslærd, trængte han med Liv og Lyst ind i nordisk Litteratur og Sprog-Videnskab, ligesom han ogsaa erhvervede sig nøje Kjendskab til de gamle danske og sønderjydske Love. Først i sit 22de Aar fik han Kjøbenhavn at se. Her opholdt han sig i 4½ Aar, som han tilbragte dels med anstrengende Studier, dels med Omgang med danske Lærde. Efter at have taget juridisk Examen samt Doktorgraden, begyndte han at holde Forelæsninger ved Universitetet, men hans Haab om at blive Professor i Kjøbenhavn skuffedes. Han modtog derfor i Begyndelsen af 1826 en Ansættelse som Professor i Kiel med Forpligtelse til at foredrage dansk og slesvig-holstensk Ret for de Studerende. I denne Stilling forblev han, indtil Begivenhederne i 1848 drev ham bort. Vi skulle ikke her dvæle ved, hvad han i disse 22 Aar har virket som Universitets-Lærer, men kun holde os til den danske Sag. Paulsen var altid i højeste Grad samvittighedsfuld, og han skyede ingen Umage for at trænge saaledes ind i sin Videnskab, at han kunde være fuldstændigt Herre over sit Stof. Hans Foredrag var derfor altid grundigt, oplysende og i nøjeste Overens-

stemmelse med Sandheden. I sit private Liv var han retskaffen, uegennyttig, velvillig og tjenstagtig; mod videnskabelige Modstandere hensynsfuld og maadeholdende. Naar han alligevel kun i den første Halvdel af sin Embedstid i Kiel kunde glæde sig ved en i Forhold til de juridiske Studerendes Antal ret talrig Tilhørerkreds, saa var Grunden ikke den, at han manglede ydre Veltalenhed, men den laa ligefrem i den forandrede nationale og politiske Stemning og i den Stilling Paulsen maatte indtage dertil. Thi netop i 1830 og de følgende Aar skete det store Omslag i Holstenernes og Sydslesvigernes Tænkemaade, at disse, som hidtil havde været tro Undersaatter af deres danske Rige, begyndte at betragte Alt, hvad dansk var, med Uvillie og Ringeagt. Og det var især fra Kiel, at denne fjendtlige Aand udgik; det var de Kielske Professorer og Advokater samt de i Kiel dannede yngre Embedsmænd, der nu prædike Had til Danmark, dets Folk og Regjering, og derved efter Haanden stræbte at forberede den gamle danske Provins Slesvigs voldsomme Løsrivelse fra Danmark og nøjeste Tilslutning til Holsten og Tyskland, ingenlunde dog som en preussisk eller tysk Provins, men som et lille selvstændigt tysk Rige, hvori de haabede at kunne spille en fremragende Rolle.

Professor Chr. Paulsen, der elskede Danmark som sit dyrebare Fædreland og ærede dansk Sprog og Videnskab baade som noget i sig selv ædelt og ypperligt og som det eneste, der var det nordslesvigske Folk tjenligt, var alt for nøje bekjendt med Sønderjyllands Historie og Statsret, til at han kunde tie til de falske Paastande og aabenbare Fordrejelser af Historiens Kjendsgjerninger, hvormed dette slesvig-holstenske Parti søgte at fremme sine Planer. Han var vel en fredelig Mand af en mild og kjærlig Tænkemaade, men Sandhed og Ret var ham kjærere end Gunst og Yndest, og

dette var atter dybt grundet i hans oprigtige Gudsfrygt. Han følte som fordum Morten Luther, at det ikke er raadeligt for en Kristen at vidne imod Samvittigheden og tage Skade paa sin Sjæl.

Det er da Paulsens store Betydning og uvisnelige Ære, at han var den allerførste Sønderjyde, som midt i den ulmende Opstands Arnested traadte offenligt op imod den Lære, der gik ud paa at rive Slesvig fra Danmark og berøve det danske Folk i Slesvig baade Modersmaal og Fædreland. Allerede 1823 udtalte han i et Foredrag for Studenterne i København, hvad den Gang var næsten glemt allevegne, at det danske Sprog endnu levede i Almuens Mund i hans Fødeegn (Flensborgs Omegn), og at han selv „kun ved Navnet Danmark følte sig gjennemtrængt af den høje og ædle Følelse: Fædrelandskjærlighed" — „og skjøndt mit Fødeland i den politiske Adskillelse fra det øvrige Danmark har ombyttet Navnet Sønderjylland med Slesvig, er jeg dog bleven Sønderjyde af Hjertet." Senere (1826—28) udgav han i Kiel flere tyske Skrifter, ved hvilke han søgte at bibringe Tyskerne Kjendskab til Slesvigs rette Forhold som et gammelt dansk Kronland, hvor dansk Ret (jydske Love) endnu herskede.

Saa kom det mærkelige Aar 1830 med Juli-Revolutionen i Frankrig og den stærke Frihedsbevægelse, som derfra udgik over Europa. Det er bekjendt, at det var Kancelliraad Jens Uwe Lornsen, som vakte det politiske Røre i Hertugdømmerne. Denne Mand, som var en glødende Frihedshelt, havde som Kontorchef i det tyske Kancelli i Kjøbenhavn udarbejdet et Skrift, hvori han i stærke Udtryk gjorde Paastand paa, at Slesvig i Forening med Holsten skulde have en fri Forfatning og kun have Konge og Fjender fælles med Danmark. Paa Rejsen til sin Fødeø Sild, hvor han skulde være Landfoged, lod han Bogen trykke

i Kiel, hvor den fandt saa stort Bifald, at der i faa Uger solgtes 8000 Exemplarer. Han blev af Regjeringen tiltalt, og dømtes til et Aars Fæstningsstraf, men kun fordi han havde angrebet Kongens Enevoldsmagt. Ogsaa det slesvigholstenske Ridderskab misbilligede hans Optræden, men kun, fordi han vilde have en demokratisk og ikke en aristokratisk Forfatning. Desto større Tilslutning fandt han hos hele den yngre tyske Embedsstand i begge Hertugdømmer, og hans Billede saaes snart paa hver anden dannet Mands Væg.

Paulsen var ogsaa en sand Frihedsmand og ønskede inderligt en fri Forfatning, men kun paa lovlig Maade og kun med Agtelse for Nordslesvigs danske Nationalitet og ældgamle statsretlige Stilling under den danske Krone. Da nu Lornsen ligefrem sagde ham, at hans „sidste Middel" var et væbnet Oprør, og at Slesvigs historiske Forhold vare ham ligegyldige, udgav Paulsen paa Tysk et ypperligt Skrift imod ham, hvori han bl. a. godtgjorde, at Slesvig, „som for 1000 Aar siden blev et dansk Land under Navnet Sønderjylland, for største Del med danske Sæder og dansk Sprog", aldrig paa lovlig Maade kunde og aldrig til Folkets Tarv burde gjøres til Et med Holsten. Han hævede her højt og klart sin Røst imod den Forsyndelse, som den danske Regjering og den tyske Embedsstand gjorde sig skyldig i ved at lade det danske Modersmaal fortrænges og forsømmes i Angel og det øvrige Mellemslesvig, og gjorde opmærksom paa den aandelige Ødelæggelse og Forkvakling, som vilde blive Følgen heraf. „I Folkets lange Liv er Sproget det vigtige uundværlige Baand imellem dets Nutid og Fortid. Det Folk, som ganske opgiver sine Fædres Sprog for et fremmed, sønderriver derved sin inderste Livstraad. Fortidens Sagn og Sange forstumme, eller om de endogsaa blive overførte i det nye Sprog, de lyde dog ikke som et levende, sandt Udtryk af den fædre-

landske Tilværelse. Det egne Fædreland bliver paa en vis Maade fremmed for et saadant Folk; Benævnelser, som Fædrene have givet Landskaber, Steder, Marker og Vande, forstaaer det ikke mere, det kan intet tænke sig ved dem. Saaledes er det gaaet det tysktalende Folk i det sydlige Slesvig." Paulsen tilraader derfor af yderste Evne, at Regjeringen skulde bringe det kgl. Reskript af 15. Decbr. 1810 til Udførelsen, saa „at det danske Sprog der, hvor det tales, fremtidigt skal indføres ved Gudstjeneste, Skoleundervisning, Retspleje og alle offenlige Anliggender", og han lægger den danske Regjering paa Hjertet at rydde alt af Vejen, der mere end nødvendigt adskiller Slesvigere og Danske.

Disse Udtalelser, hvis Sandhed enhver oplyst Slesviger nu erkjender, disse Vink, hvis Gjennemførelse den Gang efter enhver menneskelig Beregning vilde have forebygget usigelig Elendighed og bevaret Slesvig for Danmark, fremkom 1831 og bleve nedskrevne 1830. Men vi fristes til at spørge: Hvem forstod dem? hvem troede dem? Thi der hengik mange kostbare Aar, inden disse soleklare Grundsætninger fandt Anerkjendelse hos det danske Folk paa begge Sider af Kongeaaen, og endnu flere, inden de bleve lagte til Grund for Regjeringens Handlinger. Og dog blev Paulsen ved at vidne, dog bleve hans Vidnesbyrd altid klarere og mere overbevisende.

Paulsen drog Aaret efter Udgivelsen af dette Skrift til Kjøbenhavn og forestillede Kancelliherrerne og Kongen den Fare som truede. Præsidenten i Kancelliet Grev Otto Moltke takkede ham for hans værdifulde Oplysninger og erklærede sig enig med ham; men de øvrige Herrer fandt Sagen betænkelig og bibragte den gamle Konge samme Mening, hvorfor Bevægelsen blev dysset ned. Men imidlertid

modnedes Slesvigholstenernes Planer mere og mere, og der blev i tyske Blade og Skrifter gjort utrolige Anstrengelser for at bilde Alverden ind, at Slesvigs Befolkning var en oprindelig tysk Stamme, og at Nordslesvigernes Sprog var en dansk-tysk Mundart. Paulsen blev naturligvis ilde seet af dette bestandig talrigere og mægtigere Parti; men til Lykke fandt han en trofast Ven og Støtte i sin Kollega Christian Flor, der var Professor i Dansk ved Universitetet. Denne nylig (31. Marts 1875) hjemkaldte Hædersmand, der var en født Kjøbenhavner af norsk Herkomst, var vel ikke saa lærd og kundskabsrig som Paulsen, men havde ligesom han et varmt Hjerte, en brændende Sandhedskjærlighed og større praktisk Dygtighed. Paulsens Skrifter havde — uagtet de vare skrevne paa Tysk — fundet levende Gjenklang hos enkelte oplyste Borgere og Bønder i Nordslesvig. Flor satte sig nu i personlig Forbindelse med disse Mænd, og Paulsen besøgte ligeledes nogle fremragende Bønder i Haderslev Amt Følgen var, at der i den første slesvigske Stænderforsamling, som aabnedes i April 1836, fremkom en Del Petitioner fra Haderslev, Aabenraa, Sønderborg og Tønder Amter om Indførelsen af dansk Retssprog i de Distrikter, hvor Dansk endnu var Kirke- og Skolesprog. Bonden Nis Lorenzen fra Lilholdt indbragte i Overensstemmelse hermed sit bekjendte Andragende, som han forsvarede med saa stor Kraft, at endog det store tyske Flertal i Forsamlingen skammede sig ved at modsætte sig det. Men ved en snild Manøvre — nemlig ved at overgive det til det samme Udvalg, der behandlede Sagen om at indføre Tysk som tvungen Undervisningsgjenstand i de danske Skoler — blev Sagen udsat til næste Samling 1838. Da indkom der til Forsamlingen et med 1500 nordslesvigske Mænds Navne bedækket Andragende (den 6 Alen lange Petition) om dansk Retssprog, som N. Lorenzen og den

gamle ærværdige Justitsraad Jaspersen fra Rundtoft i Angel atter med Kraft og Dygtighed forsvarede imod Augustenborgernes og deres tyske Hjælperes arrige Angreb, saa at Forsamlingen med faa Stemmers Overtal androg paa, at dansk Retssprog skulde indføres i Nordslesvig, dog kun efter Haanden, som Embedsmændene (der vel at mærke allerede vare forpligtede til at kunne det) fik det lært. (!) Resultatet*) blev Christian den VIII's bekjendte Sprogreskript af 14. Mai 1840, der vel kun i ringe Grad skaffede de dansktalende Slesvigere deres naturlige Ret, men dog efter Omstændighederne var en stor Sejr, der gav Haab og Mod. Thi nu var Folket blevet opvakt af Dvale, nu havde Bønderne selv — nemlig foruden N. Lorenzen fornemlig den gamle, faste Hans Nissen fra Hammelev og den unge, fyrige og talentfulde Laurits Skau fra Sommersted — taget Sagen i Haand; nu kunde den ikke længere standses. Men det var Paulsen og Flor, som havde lært dem at forstaa, at det gjaldt Folkets dyrebarste Eje, Betingelsen for et sundt aandeligt Liv.

I Kongeriget havde Tildragelserne i Slesvig selvfølgelig ogsaa vakt Opmærksomhed, især ved Orla Lehmanns Udtalelser. I 1836 besluttede Trykkefriheds-Selskabet i Kjøbenhavn paa hans Opfordring at udgive en kort Fremstilling af det danske Modersmaals Vilkaar i Sønderjylland. Efter først, selvfølgelig forgjæves at have henvendt sig til Etatsraad Falck i Kiel henvendte Orla Lehmann sig til Paulsen, som derefter skrev en klar og grundig lille Bog, som snart

---

*) For de Læsere, der ønske at følge denne mindeværdige Sprogkamp i dens Sammenhæng, tillade vi os en Henvisning til nærværende Forfatters i 1868 af Udvalget til Folkeoplysnings Fremme udgivne Skrift: „Sønderjydernes Kamp for Modersmaalet" med Kaart og Billeder, der faaes i enhver Boglade.

i mange tusinde Exemplarer blev læst baade i Kongeriget og i Slesvig.

Endnu større Betydning fik imidlertid Stiftelsen af Bladet „Dannevirke", der vel nærmest var Flors Værk, men som Paulsen understøttede med Liv og Sjæl. P. Chr. Koch, tidligere Kjøbmand i Haderslev var Bladets kjække og utrættelige Redaktør, men Paulsen var en af dets ypperste Medarbejdere.

Paulsens ædle og uegennyttige Virksomhed for at skaffe Sønderjydernes Modersmaal taaleligere Vilkaar lagde ham ikke blot for Had i de Kredse, hvor han boede — hvilket gik saa vidt, at hans Tilhørere 1838 og 1839 bleve helt borte! — men ej engang fandt han nogen Anerkjendelse eller Støtte hos de danske Statsmænd. Denne ubegribelige Blindhed lader sig kun forklare af Regjeringens Svaghed lige over for de tyske Embedsmænd, der vare vante til at raade, men den var i høj Grad pinlig for Paulsen, og den blev endnu pinligere, da den Augustenborgske Bevægelse ret kom i Gang. Paulsen var atter her den første, der klart indsaa og kjækt udtalte Sandheden. I et tysk Skrift imod et Par politiske Piecer, der udkom 1835 i Lornsens Aand, beviste han, hvad man fra hin Side længe har villet benægte, at Slesvig ved den danske Mandsstammes Uddøen ifølge Kongeloven maatte blive ved Danmark, og at Hertugen af Augustenborg 1721 højtideligt for sig og sine Arvinger havde hyldet Danmarks Konge og hans Efterfølgere efter Kongeloven. Selve Hyldningseden havde Paulsen faaet at læse i Kancelliet i Kjøbenhavn, men uden at han maatte afskrive den. Hertugen af Augustenborg blev saa forskrækket af disse Oplysninger, at han i egen høje Person udarbejdede et Skrift imod Paulsen, som uden Navn udkom i Halle 1837. Paulsen maatte nu baade for sin Æres og for Sagens Skyld ønske at kunne gjendrive hans

falske Fremstilling, hvilket ved Hjælp af Aktstykkerne i Arkiverne vilde have været ham en let Sag, men det blev ham forment at benytte Arkiverne! Den gamle Frederik VI. havde vel ingen Tillid til sine Søstersønner, men han ønskede Ro og vilde ikke have rørt ved denne Sag, som han ansaa for lidet farlig. Ej engang Tronfølgeren Prins Christian havde Kraft nok til at forskaffe Paulsen den forlangte Adgang. Paulsen siger derom i et senere Skrift: „Denne foragtende Taushed har hævnet sig frygteligt! Slesvigholstenerne, som fra alle deres Arkiver, navnlig de Augustenborgske, bleve forsynede med Angrebsvaaben, udbredte mere og mere deres dristige Paastande og gjorde dem til Sandheder i Tyskernes Øjne, thi „den som tier, samtykker". Danmarks Taushed er den første Aarsag til Tyskernes Vaabenfærd imod os." — Da Kong Frederik døde (3. Decbr. 1839) og Christian VIII. besteg Tronen, skulde man tro, at Sagen havde taget en anden Vending, men Paulsen blev atter bittert skuffet; han maatte i fire Aar anstrenge sig med gjentagne Ansøgninger, inden han omsider fik Tilladelse til at offentliggjøre Arvehyldingen af 1721. Sandhedskjærlige Tyskere, som havde troet Hertugens falske Paastande, bleve forbausede ved at læse dette Dokument, men alligevel var det nu næsten for silde. Vel brød Opstanden som bekjendt ikke ud, førend da Christian VIII. havde lukket sine Øjne, og Kongen udstedte omsider 1846 det aabne Brev af 8. Juli, hvori det bevistes for hele Europa, at Slesvig, som en uadskillelig Del af Danmarks Rige fulgte dettes Arvelov, men imidlertid havde den slesvigholstenske Feber smittet hele Tyskland, og det var især den ubegribelige fejge og vaklende Svaghed, som den milde og velsindede Konge viste over for sine Svogres statsopløsende Planer, der tillod disse at gribe om sig. Paulsen siger herom

i sin Dagbog: „Den, som paa en Maade opgiver sin egen Sag, bliver naturligen forladt af den ene efter den anden.“ Selv forlod han dog aldrig sin Konges og sit Fædrelands Sag, og hvor tidt hans Haab end blev skuffet, hvor ringe end den Paaskjønnelse var, som hans ædle Stræben fandt, han blev dog ikke træt af at advare, formane, opmuntre selv med Fare for den højeste Ugunst. Men at Kongen i Marts 1842 udnævnte Prins Frederik af Augustenborg (Noer) til Statholder og Regjeringspræsident over Slesvig og Holsten var et Tordenslag for den danske Sags trofaste Forkæmper, og der var vist ingen, der følte det dybere end Paulsen, just fordi han saa klart saae, hvilke ulykkelige Følger deraf vare at vente. Han skrev derom i sin Dagbog: „Kongen har uventet udnævnt Prinsen af Augustenborg ikke blot til General i Hertugdømmerne, men ogsaa til Statholder, beklædt en Prins af det Hus med den højeste civile og militære Myndighed, hvilket gjør Paastand paa at ville skille ogsaa Slesvig fra Danmark. Det er haardt paa den Maade at blive skuffet. Kun Svaghed og Frygt for Kongerigets Liberale kan forklare, at Kongen har kastet sig i det slesvigholstenske Aristokratis Arme.“ — „Saaledes ere altsaa Fjenderne af den Retning, som jeg har lidt og kæmpet for, ved Statens Roer!“ Men ogsaa offentlig fremsatte han sine Bekymringer, navnlig i et Stykke i „Dannevirke“ af 12. Oktober 1842, som han kaldte „Fædrelandske Tanker.“ Med dyb Smerte og ædel Frimodighed udtaler han det Sørgelige og Ubegribelige i, „at endog Højtstaaende aldeles miskjende det Farlige i det danske Riges indvortes Tilstand, som ligger i den ulykkelige Splid imellem Rigets tvende Halvdele.“ Efter at have omtalt Slesvigholstenernes „rigsfordærvelige Anskuelse“ og deres „vor Selvstændighed myrdende Forslag om at drage Slesvig,

ja endog hele Danmark ind under det tyske Forbund" samt deres „bitre Fejde mod det danske Sprog i Slesvig, der vil rejse sig af sin dybe Fornedrelse og kræve lige Ret med det tyske", vedbliver han: „de nævnte Kjendsgjerninger vise, at der i Slesvig selv findes Modsigelse og Modstand imod hine løsrivende Bestræbelser; men desværre oversees Faren der, hvor man mindst skulde vente den; og Meget er anordnet, som Enhver vitterligt, hvilket ikke kan andet end opfylde hver dansk Mand og hver Slesviger, der endnu har Sands for sit større Fædreland, med mørke Anelser om hvad der kan komme, hvis det ikke i Tide forebygges." — — „Men hvad skal der blive af Slesvig, løsrevet af Forbindelsen med Danmark, og hvad af Danmark uden Slesvig, dette naturlige Lem? Kan det da bære sin Kongekrone? Og hvis ikke, hvorfor værnes der da ikke bedre om de Riget sammenknyttende Baand? Tilværelsen af det danske Folk som Gren af den store skandinaviske Stamme, er dog i alt Fald sikret; et Folk, som vil leve og dø for sin Folkelighed, lader Gud ikke synke og det danske Folk har givet Prøver i Farens Stund; vi kjende dets Fædrelandskjærlighed, af hvilken vi ogsaa føle en Gnist gløde i os!"

Vi have anført disse Paulsens Ord fra 1842, fordi de maaske mere end alt andet lægge for Dagen, med hvilket klart, vi kunne sige profetisk Blik denne stille Lærde gjennemskuede Forholdene og ligesom hævede Fremtidens Slør, og hvad den ædle Fædrelandsven maatte lide i alle de Aar, som hengik, uden at man vilde eller turde forebygge Faren. Om Paulsens følgende Liv kunne vi nu fatte os i stor Korthed. Thi nu fulgte de Begivenheder Slag i Slag, som vi andensteds have skildret udførligere, og nu stod Paulsen lykkeligvis ikke længere saa ene i Kampen, der mere førtes ud i Livet. Først kom P.

H. Lorenzens mindeværdige Optræden i Stændersalen (Novbr. 1842), som Flor med Paulsens Samtykke havde forberedt, men som Lorenzen gjennemførte med en saa glimrende Dygtighed, at hele det danske Folk blev opildnet derved. Saa fulgte Stiftelsen af Skamlingsbanke-Selskabet og den Slesvigske Forening, de nørrejydske Stænders kraftige og faste Holdning, de herlige Folkefester paa Højskamling 1843 og 44, Laurids Skaus mageløse Taler, Oprettelsen af Rødding Højskole, Prof. H. N. Clausens uforglemmelige Foredrag som Præsident i den Roskildske Stændersal, der igjen foranledigede den af over 20,000 danske Mænd underskrevne alvorlige Opfordring til Kongen om „at beskytte det danske Sprog i dets gode Ret, i dets Værdighed og Ære," endelig det aabne Brev 1846, Prinsen af Noers Afskedigelse som Statholder og Fjernelsen af de 6 slesvigholstenske Medlemmer af Regjeringen paa Gottorp. Nu havde alsaa Bladet vendt sig, idet den vaklende Konge af Frygt for at miste hele sit danske Folks Tillid omsider søgte at gjøre nogle af sine Misgreb uskadelige. Et af Tegnene herpaa var, at Kongen 1847 hædrede Paulsen med Ridderkorset. Desværre var det nu for silde. Opstanden brød som bekjendt ud i lys Lue kort efter hans Død, men den treaarige Kamp viste dog hele Verden, at det danske Folk havde en Villie, og at de allerfleste Slesvigere hørte til det danske Folk.

Paulsen maatte forlade Kiel under truende Forhold, men for ham var det en Befrielse fra en langvarig Tortur. I Kjøbenhavn modtoges han, som han selv siger, „med aabne Arme", fik strax en hæderfuld midlertidig Ansættelse i det nye slesvigholstenske Kancelli, holdt desuden for talrige og taknemmelige Tilhørere Forelæsninger over slesvigsk Ret, og arbejdede ved Siden deraf flittig paa Skrifter imod de

falske Lærdomme, hvormed den offentlige Mening i Tyskland var bleven bedraget. Under Vaabenstilstanden 1849 understøttede han Bestyrelses-Kommissionen i Flensborg med Raad og Daad, men holdt om Vinteren atter Forelæsninger i Kjøbenhavn. Frederik VII. gjorde ham til Etatsraad og gav ham senere Sølvkorset. Efter Sejren ved Idsted 1850 blev Paulsen Medlem af den midlertidige øverste Domstol for Slesvig, efter at han først havde betinget sig, at dens Sæde skulde være i Flensborg „hvor den danske Slesviger endnu kan komme frem med sit Sprog“, og at Rettens Kjendelser og Domme for Nordslesvig skulde udfærdiges paa Dansk. I 1851 var han Medlem af Notabel-Forsamlingen i Flensborg, der gjorde Forslag til Rigets fremtidige Ordning. Paulsens erfarne Stemme fik der betydelig Indflydelse og han forfattede den udførlige Udvikling, som vedlagdes Forsamlingens Betænkning. Endelig i 1852 udnævntes han til andet Medlem af Over-Appellationsretten i Flensborg, og i denne ansete Stilling forblev han til sin Død, der uden egentlig foregaaende Sygdom bortkaldte ham den 28. Decbr. 1854. Indtil sin sidste Levedag arbejdede han utrættelig i sit Kald. Det var ham en Tilfredsstillelse, at han mod Slutningen af sit bevægede Liv kunde see tilbage paa den 25aarige Sprogkamp, som han havde begyndt, mindes de kummerlige Vilkaar, hvorunder Modersmaalet dengang og længe efter maatte sukke, og med Tak til Gud glæde sig over, at de danske Sønderjyder havde opnaaet fuld national Ligeberettigelse med deres tysktalende Brødre. Han udtaler dette i Fortalen til den nye Udgave af hans „Rets-Formularbog“, men han udtaler tillige, at de „fjendtlige Bestræbelser i Tyskland imod det danske Monarki, som endnu ikke have hørt op — vel heller ikke ville det i Fremtiden.“

Vi vide alle, hvorledes og i hvilket Omfang denne Forudsigelse blev opfyldt, og det er paa en vis Maade en Trøst for dem, der lærte at agte og elske Christian Paulsen, at han blev forskaanet for at opleve dette, forskaanet for at see det dyrebare danske Sprog endnu mere tilsidesat i alle offentlige Forhold, end den Gang han begyndte paa Sprogkampen. En bedre Trøst er det dog, dersom vi kunne tro, at Kampen har baaret saadanne Frugter i de danske Sønderjyders aandelige Fremvært, at ingen udvortes Magt er stærk nok til at udslukke den Kjærlighedens Ild, hvormed Hjerterne gløde for Fædrenes Land og Mødrenes Maal, saa at vi med levende Haab kunne gjentage Paulsens Ord: „Et Folk, som vil leve og dø for sin Folkelighed, lader Gud ikke synke!"

Dommeren: Vidne, har De allerede tidligere aflagt Ed for Retten?

Vidnet: En eneste Gang, Herr Præsident, men den gjælder ikke, for den var falsk.

Manden: Det er dog for galt, der finder jeg tre Fluer i Suppen!

Konen: Kun tre? da jeg bar Suppen ud af Kjøkkenet var der fem; hvor er da de to bleven af?

Konen: Hør Peter, skal vi ikke snart gjøre en lille Udflugt?

Manden: Jo, Du har Ret min Pige, men hvor skal vi faa Pengene fra?

Konen (hidsig): Ingen Udflugter, Peter!

Manden: Naa, ja, ja, min Pige, saa blive vi hjemme.

Den ny Guvernante: Moderen: Lisbeth, vær nu smuk artig og giv Frøken Auguste et Kys, inden Du gaaer i Seng!

Lisbeth: Ja, men saa giver hun mig et Ørefigen, som hun iaftes gjorde ved Papa!

Fregatten „Freja“.

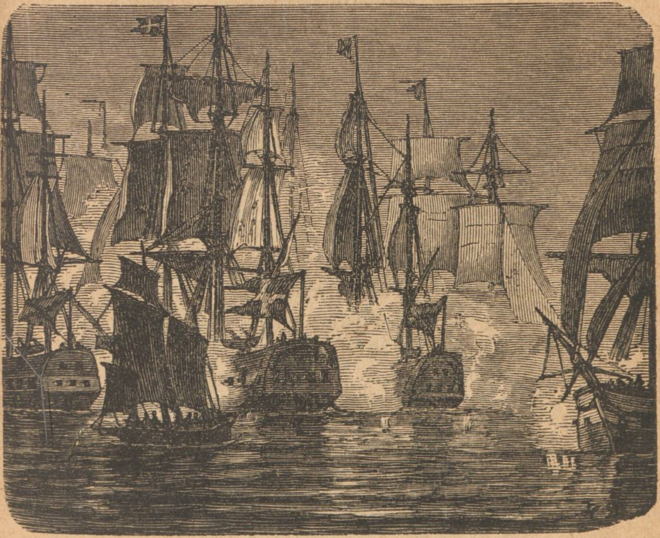

Med fulde Sejl, for Dronningvind,
Som kjørtes den af Heste,
En dansk Fregat ved Downs løb ind,
Den vilde Strædet gjæste.

Hej, ton Flag
Fra Linieskib og Kutter!
Den danske Sømand slaar et Slag
Som ingen andre Gutter.

Og „Freja“, var Fregattens Navn,
Det førte hun med Ære;
Og hun var gjort fra Spejl til Stavn
Just som hun skulde være.

Hun bar en Pynt fra Dæk til Fløj
Af lutter gode Klude,
Og førte med sig i Konvoj
En Flaade agterude.

Og Chefen kigged ind mod Land
Fra Skandsens høje Trappe,
Og Chefen var en Hædersmand
Og han hed Peter Krabbe.

„Nu blier der Løjer skal man see,
Nu gjør vist Britten Knuder;
Jeg tæller en og to og tre
Opbraste Orlogsskuder;"

„Ja der er hele sex saagar,
Og alle viser Tænder.
Sej Gutter, klar ved Skuddet, klar,
Og viis at vi dem kjender."

„Vort Flag er Borgen for at her
Er ingen Kontrabande,
Og den, som gaar vort Flag for nær,
Han faar en blodig Pande!" —

Og Skuddet faldt, og Røgen foer,
Og Kuglen hørtes pibe.
Da blev der pebet „Klar" ombord
I hvert af Brittens Skibe.

Og Lag mod Lag blev vexlet hvor
Kanoner kunde bære,
Og „Freja" talte stolte Ord
Til Flagets gamle Ære.

Og „Freja" lod ej Munden staa
Saalænge Evnen rækked.
Først da hun synkefærdig laa
Gik Flaget ned paa Dækket.

Saa førtes hun som Vrag iland
Med Huller gjennem Kroppen;
Da hejste Fjenden højt paastand
Det danske Flag i Toppen;

Og svoer en Ed, en brittisk Ed
Ved de latinske Guder:
Vi glemmer ej, at „Freja" stred
Mod sex af Englands Skuder!

Hej, ton Flag
Fra Linieskib og Kutter!
Den danske Sømand slaar et Slag
Som ingen andre Gutter.

Holger Drachmann.

En adspredt Mand. For endel Aar siden levede i en af de mindre Byer paa Sjælland en Byskriver, der gjorde sig særlig bemærket ved sin forunderlige Tankeløshed, som mange Gange gav Anledning til de pudsigste Fejltagelser. Vi skulle meddele et Exempel derpaa:

Engang skulde han møde i Retten, men da han kom ind paa Trappen fandt han ved at se paa sit Uhr at det endnu var for tidlig, gik derfor ind i Brændehuset for at hugge Brænde, — hvad han ofte gjorde for Motions Skyld — saalænge, og lægger imidlertid Retsprotokollen paa Brændestabelen. Da nu Tiden kommer han skal begive sig i Retten, tager han, i den Tanke at det er Protokollen, et Stykke

Favnebrænde under Armen og gaaer saa med dette henad den temmelig lange Gade til Raadstuen. Dette bragte snart Liv i den ellers stille Gade; Folk kom til Døre og Vinduer i en Fart og endskjøndt de ellers vare vante til Byskriverens Særheder, fandt de dog at dette gik temmelig vidt. Men først, da endel Gadedrenge begyndte at følge efter ham og gjøre højrøstede Bemærkninger, begyndte den stolte Byskriver at søge om Grunden til den usædvanlige Opmærksomhed, opdager Favnestykket, som han hurtigt kaster paa Gaden og iler hjem efter Protokollen.

En anden Gang hugger Byskriveren ogsaa Brænde og lægger sine Briller fra sig under Arbejdet. Som han nu staaer allerbedst og hugger, tager han Brillerne, lægger dem paa Huggeblokken og hugger dem midt over, naturligvis i den Tanke, at det var et Stykke Brænde.

Da han en Gang skulde kjøre paa Landet og er kommet ud til Vognen i Gaarden, minder han pludselig, at han ikke har sagt Farvel til sin Kone, gaaer derpaa i sin sædvanlige Distraktion ind til en i samme Sted boende Læge, hvis Kone er alene i Dagligstuen, tager hende om Halsen, kysser hende og siger: „Farvel, søde Mille!“ Lægens Kone, der strax skjønner hvorledes det hænger sammen, brister i en hjertelig Latter, der bringer den gode Byskriver til sig selv, og til at bede mange Gange om Forladelse, hvilken gjerne indrømmedes den ellers grundskikkelige Mand.

„Hvad bryder jeg mig om hele Verden“, sagde en galant Ægtemand til sin Kone. „Du alene er en Verden for mig.“ — Stuepigen hørte i et Sideværelse denne Replik, og da hendes Herre snart efter vilde tage sig nogle smaa Friheder hos hende, sagde hun: „Vil Herren alt saa snart forlade sin Verden?“ — Vær stille din Strik,“ svarede han, „veed Du da ikke at der gives en gammel og en ny Verden?“

Directe til Amerika

med de store og berømte Post-Dampskibe
fra Hamborg i hver Uge.
Det Nærmere erfares hos
J. H. Jørgensen,
General-Agent i TØNDER.
Plan og Jernbanekort over Amerika faaes gratis.

Til Ny-Seeland

indskrives Udvandrere af
J. H. Jørgensen i Tønder.

Bændelorm læges ogsaa pr. Brev.
Dr. Bloch i Wien, Praterstr. 42.

Bidrag

til næste Aars Folkekalender modtages af enhver af Forlæggerne og bliver samme honoreret med 3—6 *M.* pr. Side. Foreløbig Anmeldelse udbedes inden 1. Februar 1876.

Bekjendtgjørelser

i „Folkekalender for Nordslesvig" optages for en moderat Betaling.

„Folkekalender for Nordslesvig" og „Ny Almanak for Nordslesvig" faaes hos enhver Boghandler og Handlende. Til Forhandling leveres de i Partier og pr. Kontant med god Rabat.